

művelődés

közművelődési havilap

melléklet • 2021 • 4

2021 erdélyi díjazottai

művelődés

közművelődési havilap

Szerkesztőségi tanács:

Egyed Ákos
Kása Zoltán
Péter István
Pozsony Ferenc
Széman Péter

A szerkesztőség:

Benkő Levente (főszerkesztő)
Balla Sándor
Demeter Zsuzsanna
Péter János
Rostás-Péter Emese

Postacím:

400183 Cluj-Napoca,
str. Gheorghe Lazăr nr. 30.,
Of. op. 1. Cluj, C. P. 123
tel/fax: +40 264 434 110
honlap: www.muvelodes.net
e-mail: szerkesztoseg@muvelodes.net,
muvelodes@yahoo.com
Bankszámlaszám: Redacția Művelődés
RO57TREZ21621G335000XXXX
Adószám: 9549909

ISSN 2457-5305

A Művelődés folyóirat a Kolozs Megyei
Tanács támogatásával jelenik meg
Revista „Művelődés” apare
sub egida Consiliului Județean Cluj

A melléklet támogatói:

Communitas Alapítvány
Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület

A Művelődés folyóirat ingyenes melléklete.
Supliment gratuit al revistei culturale
„Művelődés”.

Tartalom

Benkő Levente: Nagy Béla méltatása	3
Pozsony Ferenc: Dimény Attila méltatása	4
Nagy Miklós Kund: Bálint Zsigmond méltatása	5
Balázs Bécsi Attila: Feketelaki Tibor és Székely Melinda méltatása	6
Bessenyei Gedő István: Nagy Csongor Zsolt méltatása	7
Zsigmond Enikő: Jánosi Csaba méltatása	8
Szijártó István: Bőjte Csaba méltatása	9
Szonda Szabolcs: Kiss László méltatása	10
Sárközi Sándor: Nagy Éva Vera méltatása	11
H. Szabó Gyula: Szokoly Elek méltatása	13
Székely Sebestyén György: Unipan Helga méltatása	14
Balázs Bécsi Gyöngyi: Széman Rózsa méltatása	15
Csákány Csilla: Angi István méltatása	16
Gergely Zoltán: Almási István méltatása	17
Székely Árpád: Gergely Zoltán méltatása	19
Ft. Kakucs Béla, fr. Szilveszter: Jónucz Alfonz méltatása	20
Musáth Gyula: Lázár László Pál méltatása	21
Molnár Botond: Molnár Árpád méltatása	22
Lőfi Gellért: Szilágyi Zsolt Herbert méltatása	23
Major László: Varga István méltatása	24
László László: Lakó Éva méltatása	25
Szabó Zsolt: Mitruely Miklós méltatása	26
Dr. Székely Sándor: Doktor Széman Péter László méltatása	27
Székely Irma: Széman Rózsa méltatása	28
Fekete Vince: Sehol. Laudáció helyett Nagy Attilának	29
Magyarosi Sándor: Romsics Ignác Székelyföld-díjához	29
Fekete Vince: Sorsfordító pillanatok. Laudáció helyett Vörös Istvánnak	30
Zsidó Ferenc: Bangha Mónika Szabó Gyula Emlékdíjához	31

A címlapon a Suta Folk Band az EMKE 2021-es díjátadó ünnepségén. Horváth László fényképe. A hátsó borítón a Művelődés-díj, Demeter Zsuzsanna felvétele.

Médiapartnerek:

www.szabadsag.ro
Szabadság
Erdélyi Magyar Hírlap

paprika rádió
csipjűk Kolozsvárt

Nyomdai előkészítés:

IDEA PLUS – Kolozsvár
Lapterv: Könczey Elemér
Műszaki szerkesztés: Nagy Andrea

Nyomdai munkálatok:

IDEA nyomda – Kolozsvár
Igazgató: Nagy Péter

Benkő Levente | **NAGY BÉLA** méltatása

Hölgyeim és uraim!
Engedjék meg, hogy egy személyes felütéssel kezdjem: nagyon zöldfülű kezdő firkász voltam, amikor 1991 decemberében, úgy ilyentájt, karácsony küszöbén, Magyar Lajos költő, a *Háromszék* című napilap akkori főszerkesztője azt mondta volt a folyosón, hogy „a próbaidő lejárt, velünk maradsz”. Aztán egy évre rá Lajos elment szenátornak, mert az akkori, kilencvenes évek eleji időkben a közéleti/politikai szerepvállalás, a székér eléfélé tolása olyan természetes valami volt Erdélyben, mint a pusztai lélegzetvétel. Szóval Lajos elment szenátornak, s a lap élén az ő helyét átvevő Farkas Árpád egy-egy jobban sikerült riport vagy cikkentyű olvastán nem fukarkodott megérinteni az ember vállát egy igen lakonikus, de annál sokkal többet mondó és jelentő „ez jó volt” megjegyzés kíséretében. És amikor pár év múlva, esment decemberben, igazi csíki télben, Ferenczes Istvánék Csíkszere-dából üzentek, hogy mennék fel péntek délután, találkoznánk a Tilosban, me’ valami beszédük lenne vélem, s ott a kezembe nyomták a Székelyföld-díjat, hát valami olyasfélét mondtam, mint Török László, amikor a szülői olimpián Egerszegi Krisztina a maga tizennégy évével faképnél hagyta az egész világot, és beúszott az aranyos célba: „Hát ilyen nincs, és mégis van!...”

Nos, ezek, az ilyen és egész életre megmaradó jelzések is készítettek arra, hogy létrehozzunk valami olyasféle elismerést, amellyel ilyenkor, decemberben, karácsony küszöbén – azon túl, illetve amellet, hogy megköszönjük szerzőinknek és ügypársainknak az egész évi együttműködést –, megérintsük a vállát, s megszorítsuk a kezét annak az embernek, aki a legjobbat tette le az asztalra.

Erről az emberről írta vagy öt esztendeje – egy akkori, szintén jól megérdemelt díj átadása kapcsán – Dáné Tibor Kálmán volt főszerkesztőnk, hogy: „Nem híres ember, nem vezéregyéniség, nem hangadó, főleg nem hangoskodó

Nagy Béla. Demeter Zsuzsanna felvétele

közbeszóló, hanem (...) kultúránk iránt elkötelezetten érzékeny ember.” Tibor azzal folytatta a történetet, hogy hátulgombolós és hosszúnadrágos/pantallós ’50-es kolozsvári, telepi évek, a Nagy Gábor-féle Tanya visszahozhatatlan világa, benne egy halk szavú fiúval, akitől példa veendő. Aztán közművelődés, helytörténeti mazsolák, bocsánat: gyöngyszemek, alkotóműhelyek, tárlatok és elismerések szerepeltek még ama méltatásban. Sietek hozzátenni: teljes joggal.

Mai, díjindító emberünkhöz engem nem fűznek semmilyen Nagy Gábor-tanyabeli emlékek. Kolozsvári kötődésűekből sem sok, legfeljebb annyi, hogy évekel ezelőtt, pontosan itt, a Györkös Mányi Albert Emlékházban valami közművelődéses esemény alkalmával ismerkedtünk meg. Tényleg halk volt a szava.

Amikor a mives fűrés-faragáshoz kötődően 2015-ben a romániai magyar népművészekről írt lapunkban, azt mondtuk: na. Amikor a következő években a Dobsinából Kolozsvárra származott Reményik családról, s annak

Sándor nevű költő fiáról, a zsoboki képzőművésztáborról, a kaktuszok titokzatos világáról, az első kolozsvári polgári házasságról, Gy. Szabó Béla és a *Pásztortűz* című, áldott emlékű kulturális folyóiratunk együttműködéséről írt lapunknak és olvasóinknak, akkor azt mondtuk: na-na!

S amikor az idei „termésként” az előbbieken emlegetett Nagy Gábor legendás kolozsvári vendéglős, a Főúr életpályájáról, a kolozsvári Iparos Egyesület alapító Krémer Ferenc úri férfiszabómesterről, a kolozsvári Reimann kőfaragók hagyatékáról, Hevesi József kolozsvári műbútorasztalosról írt, akkor azt mondtuk: na úgy, na!

Ezt az anyóst agyoncsapó villámmal kapcsolatos székelyizmust más szavakkal megfogalmazva, s Magyar Lajost idézve: „a próbaidő lejárt”, Farkas Árpád szavával élve, „ez jó volt”, Ferenczes Istvánt parafrazálva pedig azt mondtuk, hívjuk csak meg ezt az embert, na, nem az azóta nevet váltó csíkszeredai Tilosba, hanem ehejt, a kolozsvári Györkös Mányi-emlékházba, érintsük meg a vállát, s szorítsuk meg a kezét, erősen.

Mert megérdemli. Teljes joggal.

Ha sem Önök, sem a mi emberünk még nem jöttek rá, s ha a csepűpressz névre hallgatató hírügynökség sem kotyogta még el vagy ki, hogy kiről van szó, akkor megteszem én: az ezentűl Kós Károly születésnapján, december 16-án esztendőnként átadandó Művelődés-díj első tulajdonosa nyugalmazott gépészmérnök. Fametsző-faragó. Közíró. Helytörténész. Nagy Béla.

Kedves Nagy Béla! Szerény elismerésünket fogadd olyan szeretettel, mint amilyennek adjuk! Ugye, velünk maradsz?

Azt kívánom, hogy mostani kézfogásunk legyen számodra olyan emlékezetes, mint számomra a mondókám legelőjén idézettek. S legfőképpen legyen gyümölcsöző, merthogy a bót az bót: várjuk további írásaid!

(Elhangzott 2021. december 16-án Kolozsváron, a Györkös Mányi Albert Emlékházban tartott díjátadó ünnepségen.)

Pozsony Ferenc | **DIMÉNY ATTILA** méltatása

Dimény Attilának ítélte oda a Bányai János-díjat 2021-ben az EMKE kuratóriuma a kézdivásárhelyi Incze László Céhtörténeti Múzeum szak-szerű működtetéséért, gyarapításáért és korszerűsítéséért.

A díjazott Kézdivásárhelyen született 1967. október 30-án. Elemi tanulmányait szülővárosában végezte, ugyanott érettségizett 1986-ban a 2-es Számú Ipari Líceumban. 1995-ben beiratkozott a Debreceni Egyetem néprajz szakára, majd 2000-ben sikeresen diplomázott. Záródolgozatának címe: *Oroszfaú változó társadalma a 20. század első felében*. 2006-ban kezdte el doktori tanulmányait a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetem Hungarológiai Doktori Iskolájában. 2015-ben sikeresen megvédte doktori disszertációját, amelynek címe: *A polgárosodás társadalmi, kulturális hatásai Kézdivásárhelyen*.

1993-tól a Székely Nemzeti Múzeum kézdivásárhelyi részlegének munkatársa, gyűjteménykezelője, 1995 és 1998 között pedig Bukarestben elvégezte a kulturális javak adatolásával, konzerválásával kapcsolatos szakképzést. 2001-től részlegvezető muzeológusa a kézdivásárhelyi Céhtörténeti Múzeumnak, amely az alapító halála után, 2012-ben felvette Incze László nevét – Dimény Attila itteni munkája során a céhes és az 1848-as helyi emlékekkel, valamint ágyúöntéssel kapcsolatos korábbi alapkiállításokat folyamatosan korszerűsítette.

Az elmúlt két évtized alatt jelentősen gyarapította a múzeum állagait. Megvásárolták a kézdivásárhelyi Bogdán fényképészcsalád több mint százéves, napfény által megvilágosított műtermét, annak teljes berendezését, majd annak hatalmas fotótárát, üveglemezeit szakszerűen digitalizálták. Ebből az értékes vizuális dokumentumanyagból előbb

Dimény Attila

1999-ben, majd 2007-ben időszakos fotókiállítást rendeztek a hajdani céhes város arculatának, életmódjának változásairól. 2008-ban *Jó ruhában járni, kelni* címmel tárlatot rendezett az egykori mezőváros polgári viseletkultúrájáról. Három évvel később Békebeli otthonok című, nagy közönségsikert aratott kiállításával a háromszéki lakáskultúrának a 19–20. század fordulóján bekövetkezett polgárosodását mutatta be. 2014-ben egy újabb, szakmailag jól megalapozott, interaktív tárlatot szervezett *Az étel tisztessége* címmel, amely a háromszéki polgári étkezési kultúra 1870 és 1945 közötti urbanizálódását mutatta be. Kiemelném, hogy mindhárom tárlat idején adekvát múzeumpedagógiai foglalkozásokat szervezett feleségével együtt.

Dimény Attila a háromszéki, kézdivásárhelyi urbanizációval, polgárosodással kapcsolatos kutatási eredményeit folyamatosan közölte különböző

szakkiadványokban, periodikákban. Számos hazai és külföldi rangos tudományos, szakmai rendezvényen mutatta be azt, hogy Kézdivásárhely milyen jelentős szerepet játszott a vidék és a régió gazdasági, társadalmi, oktatási, kulturális és egyházi életének polgárosodásában. 2018-ban jelent meg doktori disszertációja a korszerűsödő céhes városról *A polgárosodás társadalmi és kulturális hatásai Kézdivásárhelyen (1755–1944)* című, monografikus jellegű szintézisben. Eddig megjelent tudományos publikációi voltaképp múzeumi tevékenységét, kiállításait alapozták meg.

Dimény Attila 2000-től vezeti a Kézdivásárhelyi Múzeumbarátok Egyesületét, 2004-től pedig a zabolai Csángó Néprajzi Múzeumot működtető Pro Museum Zabola Egyesület alapító tagja, alelnöke.

A nagy áldozattal, felkészültséggel, becsülettel végzett szakmai, múzeumi, tudományos és közéleti tevékenységét 2016-ban Magyarország köztársasági elnöke Magyar Arany Érdemkereszttel jutalmazta.

Őszintén gratulálunk Dimény Attilának az EMKE által alapított Bányai János-díj ez évi elnyeréséhez. További közéleti, szakmai, családi életéhez jó egészséget és kiváló eredményeket kívánunk. Úgy vélem, hogy ez az erdélyi díj, a vele járó elismerés és figyelem csak még nagyobb erőt és lendületet ad neki újabb korszerű múzeumi kiállítások, illetve interaktív műhelyek megtervezéséhez és megvalósításához, amelyeket hamarosan a most felújítás alatt álló kézdivásárhelyi katonai nevelde patinás épületében fognak elhelyezni.

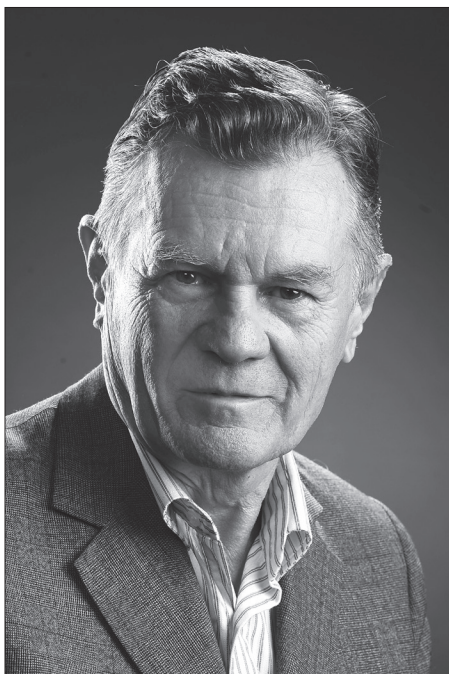
(Elhangzott 2021. április 10-én, a kolozsvári alsóvárosi református templomban, az EMKE díjátadó ünnepségén.)

Nagy Miklós Kund | **BÁLINT ZSIGMOND** méltatása

Mióta a mobiltelefon rátelepedett a világra, és érzékeny kameráival egyre könnyebb az életeseményeinket megörökíteni, szinte mindenki fotográfusnak képzelet magát, és fotózik rendületlenül. Tele a világháló, a sok közösségi fórum folyamatosan készülő képeinkkel. Az emberiség az eddigieknél is nyitottabb lett a vizualitásra. Ettől persze aligha lett több a valóban elhivatott, különleges tehetségű, eredeti látásmódot és markánsan kirajzolódó ars poeticát felmutató fotóművész. A fotográfia azonban mindenképpen népszerűbbé vált, a régi felvételek iránt is nagyobb ma az érdeklődés, mint korábban. Nyilván a versenyhelyzet is élesedett, nehéz igazán figyelemre méltó felvételekkel előrukkolni. Van, aki nyaktörő helyekre is felmászik egy szelfiért, vagy a fulladást kockáztatva merül mélyre egy szokatlan felvételért, más drónba fekteti megtakarításait, hogy felülről láttassa a földet. És van, aki a nehezebb módszert választja: nem szenzációra utazik, hanem közelebb megy az emberekhez, és éveken, évtizedeken át következetesen ezt az utat járja. Lélektől lélekig. Így tett, így tesz mai díjazottunk, a Nemzetközi Fotóművészeti Szövetség AFIAP minősítését régóta magáénak tudó Bálint Zsigmond, marosvásárhelyi fotóművész is. Múlt és jelen időt használtam, hiszen már középiskolás korában szenvedélyévé vált a fotózás, több mint hat évtizede közelte el magát a fényképművészet mellett, de jelenleg, életének 84. évében is lépést tart a legfiatalabbakkal. Nincs olyan jelentős fotóesemény szűkebb, tágabb régiókban, amelyen ne készítené el ő is a maga kivételes hely- és emberismeretre, jó szemre valló felvételeit, és ne tárná operatíván a világháló nyilvánossága elé azokat. A visszajelzés, a kedvező visszhang nem is szokott elmaradni. Több mint 80 egyéni kiállítása volt, továbbá 250 hazai és 300 nemzetközi tárlaton szerepelt, ezeken pedig számos elismerést és díjat kapott.

A szerencsés indulás mondhatni egész pályájára döntően kihatott. A romániai fotográfiai mozgalom nagy egyénisége, Marx József alapította fotóklub egyik ifjú alapító tagja lett, a mestertől sok jó dolgot lehetett tanulni: szakmát és emberséget, elmélyülést és alkotó szenvedélyt, igényességet és

Bálint Zsigmond

professzionalizmust. Ő is megpróbálta átadni ezeket a szakmai értékeket az utána érkezőknek, miután a nemzetközi hírű alakulat meghatározó alakjaként, vezetőjeként ő is példaképpé vált. De persze elsősorban a fotózás vonzotta, fényképezett, amikor csak lehetett. A letűnt rendszerben kevesebbet fotózott, amikor minden nehezebb és gondterheltebb volt, valamint lekötötte mérnöki munkája, 1989 után viszont teljes kapacitásával a fotózásnak, a fotós élet szervezésének próbált élni. A fotótechnika, a vizuális művészetek változásaihoz, fejlődéséhez igazodva törekedett a folyamatos megújulásra. A hagyományos fotózás, a labormunka, a sötétkamra, a nagyítás, a fekete-fehér képek korában is kiérdemelte a dicséretet, de a nagy váltás, a digitalizálás, az egymást követő újabb technikák, eljárások sem hozták zavarba, ugyanis gyorsan alkalmazkodott. A művészete lényegét, hitvallását meghatározó humánus szerencsére mit sem változott. Ehhez maradt hűséges. A falu világát, népünk szokásait, tárgyi és szellemi értékeit mély empátiával igyekszik felkutatni, megmutatni. Rengeteg felvétele van minderről, könyvszerzők, szerkesztők is bőszégesen merítették belőle. Alig van a szülőföldnek olyan része, ahol Bálint Zsigmond meg ne fordult volna, és ne próbált volna a változó lét, a társadalmi

realitás emberközpontú képi króniká-sává válni. Ebben kivételes kapcsolat-teremtő képessége, empátiája, portré-készítő érzéke és tapintata, szociális fogékonysága, néprajzi tájékozottsága és fotóriporter tapasztalata, egyéb vizuális erői segítik.

Számtalan alkotói táborozás során is sikeresen kamatoztatta mindezt. 1994-től mintegy száz, nagy hagyományú vagy alkalmi művésztelep, fotótábor meghívottjaként kimondottan a fényképezésre koncentrálni élhet-e ki fotóművészeti szenvedélyét. Legalább egy hetet mindenütt eltöltött. Vagyis hétszáz napon át fotózott rendületlenül. Vannak helyek, ahova évről évre visszajár. Kevesen ismerik olyan átfogóan és mélyrehatóan a szülőföld falvait, embereit, hétköznapjait és ünnepeit, örömeit, gondjait, bánatait, a különböző nemzedékek álmait, vágyait, reményeit és kétségeit, fájdalmaikat és elégtételeit, mint ő. Többszázéves és szórvány, tradíció és megújulás, siker és elesettség, magány, összetartozás és közösségi erő egyaránt hű krónikást, nem egy esetben segítőkész barátot tudhat Bálint Zsigmond személyében. Átfogó albumokban, értékes kötetekben is sokat közreadott beszédes felvételeiből. *A Karácsonytól pünkösdig* (2004), *Lélek-őrző falvaim* (2009), *Dacolva sorssal, idővel* (2010) és az *Emberközelben* (2017) című könyvei látványosan tükrözik Bálint Zsigmondnak azt a vágyát, hogy a pillanatot, a cselekvést, a történést mozzanatait megragadva, felmutatva talán sikerül marasztalnia is azt, ami fontos, ami hasznos. Sok egyéni sorsot, magatartást, alapállást láttat meg, kötetéből azonban közösségi létállapot és közérzet, közös emberi vonások is kirajzolódnak. Azonos helytállás, egyazon méltóság, amit népünk nemzedékeken át adott tovább az utódoknak, jelenkoriaknak a múltból, s amit talán mi is hagyatékul hagyhatunk az utánunk jövőknek. A megmaradásnak ez is egyfajta záloga.

Van még egy sokatmondó sajátossága, szokása fotósunknak: időről időre visszajár bizonyos helyekre, sok érdekesség tanúja lehet így. Azt is észlelheti, hogy valami, amit megörökített, hamar eltűnik a múlt kódében, de azt is, hogy másvalami évek teltevel is tetten érhető. Netán átalakul, más formát ölt. Szóval Bálint Zsigmond visszatér a „tett” színhelyére. Az emberekhez, témákhoz, jelenségekhez való viszonyulásából is

markánsan kiviláglik a hűsége. Van például a Gyimesekben, Borospatakán egy keményen dolgozó, többgenerációs család, még az első művészteleni ottlétekor ismerkedett meg velük. A rákövetkező őszi összejöveteleken mindig hozzájuk vezetett az első útja. Első alkalommal a kenyérsütést fotózta náluk. Ezt a szertartást utóbb is minduntalan lefényképezte. Az elkészült fotókat is eljuttatta nekik. Idővel többet is megtudott róluk, a nagymamákról, szülőkről, gyermekekről. A fiatalok iskoláztatásáról, sorsuk alakulásáról. Szinte mintha családtag lenne, annyi mindenről értesült. Ők is úgy tekintenek rá, mint egy kedves, közeli hozzátartozójukra. Ez a viszonyulás máshol is megteremtette

azt a bizalmat a kívülről érkező „idegennel” szemben, ami ahhoz szükséges, hogy alanyai kinyíljanak, teljes őszinteséggel álljanak, üljenek a kamera elé, elfelejtsék, hogy pózolniuk illik a fényképezőgép előtt. Ennek köszönhető, hogy felvételei többségén kicsik és nagyok önmagukat felvállalva, zavar nélkül, bátran néznek szembe a fotóssal, és szemükből, arcukról személyiségük méltósága sugárzik. Az otthonos közeg, a ház, a porta, a megművelt föld, a jól kúrált állatok, a becsületes munka tudata, a megszokott környezet biztonsága is benne lehet ebben, és mindaz, amit elődeik a régi időkből rájuk testáltak, az érzelmi töltet azonban már egyénekenként változó. Abban viszont,

hogy ezt se akarják eltitkolni, ismét felfedezhetjük a fotós érdemeit is.

Ezek az érdemek méltán teremtek Bálint Zsigmondnak díjakban, kitüntetésekben is mérhető megbecsülést. 2020 őszén a Magyar Művészeti Akadémia ítélte neki oda a megtisztelő Szóts István-díjat. A Janovics Jenő-díj talán még nagyobb örömet szerez a fotósnak, akinek a Barabás Miklós Céh keretében kifejtett munkájáról és a művészteleni részvételeiről időhiány miatt még csak nem is tettem említést. Gratulálok az új kitüntetéséhez.

(Elhangzott 2021. április 10-én, a kolozsvári alsóvárosi református templomban, az EMKE díjátadó ünnepségén.)

EMKE • Kallós Zoltán-díj

Balázs Bécsi Attila

FEKETELAKI TIBOR és SZÉKELY MELINDA méltatása

A mezőségi népi műveltség máig élő forrásvidéke Feketelak és Szék. Innen hozza örökségét Székely Melinda és Feketelaki Tibor, akiket az EMKE érdemesnek tartott a Kallós Zoltán-díjra 2021-ben.

Szék és Feketelak, a Kisek, Ballák tánca, Székely Ferenc bácsi éneke jelentette számukra az útravalót, a szamosújvári Téka táncház és Kaláka Néptáncgyűttes, a tágabb népművészet és a néptánc kedvelő közösség pedig a szakmai kiteljesedést.

Alapítói az Ördögtérge Néptáncgyűttesnek, számos nemzetközi rangú néptánc táborban oktatnak, néptáncgyűttesteket készítenek fel és koreográfiaikat állítanak össze – mellette pedig szakmailag is továbbképezték magukat. Melinda 2000-ben, a Babeş-Bolyai Tudományegyetem (BBTE) Bölcsészettudományi karán, magyar-néprajz szakon végzett. 2002-ben mesteri diplomát szerzett, majd a BBTE Hungarológiai Tanulmányok Doktori Iskolájában, Pozsony Ferenc professzor szakmai irányítása alatt doktorált 2018-ban *Az átmeneti ritusok átalakulása egy mezőségi faluban* témában. Munkája könyv formában is megjelent: *A magyar lakodalom változása Ördöngösfüzesen (1930–2017)* címmel, a Kriza János Néprajzi Társaság és a szamosújvári Téka Alapítvány kiadásában. Székely Melinda jelenleg a Kemény Zsigmond Elméleti Líceum magyar nyelv és

Feketelaki Tibor és Székely Melinda

irodalom tanára, valamint egyetemi adjunktus a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem frissen indult táncművészet szakán, ahol folklorisztikát oktat. A megmaradt szabadidejében édesanyjával és barátnőivel együtt új keretekbe, formákba álmódja és varrja a népi motívumokat. Több amatőr és profi néptáncgyűttesnek is készítettek már színpadí viseletet. Hogy szakmailag is lefedje

ezt az érdeklődését, 2001 és 2003 között a Kolozsvári Népfőiskola divattervezői képzését is elvégezte. A néprajz iránti elkötelezettségéről így vall: „az a kultúra, amit mi népnek szoktunk nevezni, az embertől nem valami távoli dolog, amit ápolni, őrizni (...) kell, hanem a saját kultúránk része, amit megélni kell. Számomra ez az a nyelv, amit beszélni tudok, mert erre tanítottak meg először.

Ismerek más nyelveket is, de ezen be-
szélek a legfolyékonyabban.”

Feketelaki Tibor a BBTE Történelem-
Filozófia karán, filozófia szakon végezte
első egyetemi tanulmányait 2003-
ban. A 2003–2004-es tanévben a BBTE
Hermeneutika és kultúra elnevezésű
mesterképzőjét végezte el. 2006 és 2009
között a Sapientia Erdélyi Magyar Tu-
dományegyetem fotóművészet, film-
művészet, média szakának hallgatója
volt. 2005 és 2007 között a Kolozsvári
Televízió magyar szerkesztőségében
dolgozott a *Pont és Ellenpont* című kul-
túrmagazin műsorvezetőjeként, 2007
és 2010 között pedig a Kolozsvári Rádió
munkatársa volt. 2008-tól a Kolozsvá-
ri Televízió szerkesztő-műsorvezetője.
Jelenleg a Sapientia-n a táncművészet
szakon oktatja a tánc történeti rétegek
és tánctechnika tantárgyakat.

Nagy megtiszteltetés és elégtétel szá-
morra az, hogy volt tanítványaimat
méltathatom. Ahogyan a pedagógusok

nyomot hagyhatnak a diákok személyi-
ségén, úgy a diákok is meghatározhat-
ják a pedagógus munkáját azzal, hogy
szembesítik önmagával, és állandó
kihívás elé állítják őt. Melinda és Tibor
a szamosújvári tánc ház alapító tagjai,
akik a Kaláka Néptáncgyűttes első
nemzedékének meghatározó közös-
ségében nőttek fel, részt vettek a Téka
Alapítvány létrehozásában, és jelenleg
is a Kaláka Néptáncgyűttes szakmai
oktatói. A Kallós Zoltán-díj szellemisé-
géhez igazodnak, amikor a Kalákánál
végzett munkáról vallanak: „Volt kalá-
kásokként akkor vettük át az együtttest,
amikor 2002-ben egyetemi tanulmá-
nyaink elvégzése után visszakerültünk
Szamosújvárra. (...) Szakmai szempont-
ból fő elvünk az, hogy a fiatalok moz-
gáskultúráját fejlesszük a tánc által,
ugyanakkor arra is figyelünk, hogy
a tánc által összekovácsolódott csapa-
tok a tánc ház as kultúrába is belekös-
toljanak, ismerkedjenek a környékbeli

együttessel, és tapasztalják meg
a tánc örömét nemcsak a színpadon,
hanem bulikon is (...) Táncosainknak
figyelmébe helyezzük az archív anya-
gokat, próbákon igyekszünk a tanulás
módszerét is átadni, sőt feladatként
meg is szokták kapni egy-egy táncos
táncának a betanulását. Emellett meg-
követeljük a szakmai hozzáállást a te-
kintetben is, hogy a próba nemcsak egy
délutáni kiruccanásra lehetőséget, ha-
nem munka: próbaruhát, emberi és fi-
zikai tartást, önfegyelmet és figyelmet
követel, hiszen csak így van eredmény.”

Ilyen fiatalon is tartalmas, kitelje-
sedett életet tudhatnak maguk mögött.
Fontos, hogy értékeljük a munkájukat,
és várjuk a további eredményeiket.
Ezért volt okos döntés őket jelölni a Kal-
lós Zoltán-díjra.

*(Elhangzott 2021. április 10-én a ko-
lozsvári alsóvárosi református templom-
ban, az EMKE díjátadó ünnepségén.)*

EMKE • Kovács György-díj

Bessenyei Gedő István | NAGY CSONGOR ZSOLT méltatása

Öszinte leszek önmagához: nem
könnyű Nagy Csongor lau-
dációját megírni, a jelenlé-
tében elmondani pedig még
nehezebb dolog. S mindezt
nem a személye indokolja, vagy a mű-
faj nyilvánvaló nehézségei, még csak
nem is az a tény – amivel ő pontosan
tisztában van –, hogy nem csekély lám-
palázzal küzdök hasonló helyzetekben.

Az ok ennél jóval egyszerűbb, tehát
jóval bonyolultabb. A jelenségben rej-
lik ugyanis, amelyre Csongor személye,
egész szakmai létezése az egyik legtisz-
tább és legrelevánsabb példa. Nem aka-
rom kimondani, mert elkerülhetetlen
– az elkerülhetetlen dolgokat pedig ki-
mondhatja bárki –, de minek hozzá fel-
kért méltató? Még az írni tudás is fölös-
leges ehhez.

Kérem, legyenek nagyvonalúak ve-
lem (velünk), s tegyünk úgy, mintha
nem írtam volna le a szót, mintha nem
volna igaz, hogy jobb és pontosabb ter-
minus egyszerűen nem jutott eszembe
annál, hogy „tehetség” – vagy „talen-
tum”, ha már templomban vagyunk...
nem sokkal ötletesebb, igaz?

Vagy inkább mást ajánlok: felejtjük
el egy pillanatra a szavakat, és még

Nagy Csongor Zsolt

inkább azokat, akik használják őket.
Tekintsünk el szavaink végtelen el-
használtságától, meg saját, elhaló kí-
sérleteinktől is, és koncentráljunk a

jelenségre, amely általuk leírható, egy-
ben leírhatatlan. Összpontosítsunk sza-
vaikkal a szintén értelmetlenségig
csépett, de soha meg nem ragadható „itt
és most”, a „jelen időre” – megannyi
színigaz színházi közhely –, arra, ami
éppen akkor számolódik fel teljesen,
amikor valaki kiáll ide önk elé, és ahe-
lyett, hogy némán rámutatna, megpró-
bálja összefoglalni a lényegét, horribile
dictu, megkísérli méltatni.

Ez a fajta megszólalás, amit most
én is gyakorlok, a tanúságtétel para-
doxonát rejti magában. Akik látták már
Nagy Csongort színpadon, azoknak
szükségtelen, akik pedig nem láthat-
ták, azoknak értelmetlen beszélnem
róla. De mégis kötelességünk megten-
ni, mert néha adóznunk kell a tények-
nek annyival, hogy elismerjük őket.

Egy laudáció keretei között sok min-
den összegezhető: fontos életszakaszok,
akár egy életpálya egésze is – legalább-
is az adatok szintjén. Nagy Csongorról
pedig az eddigi szakmai pályája alap-
ján bőven van mit elmondani, hiszen
az elmúlt bő két évtizedben megfordult
számos erdélyi és magyarországi színhá-
zi műhelyben, pályakezdése óta tag-
ja volt a sepsiszentgyörgyi Tamási Áron

Színháznak, a Csíki Játékszín társulatának, a Harag György Társulatnak, a székelyudvarhelyi Tomcsa Sándor Színháznak, de volt Bánk Szegeden, Csebutikin Gyergyóban, eljátszotta a magyar és világirodalom fontos főszerepeit, kapott figyelemre méltó filmszerepeket is, továbbá volt rádiós műsorvezető, zeneszerző, énekes, zenesz, szinkron- és reklámszínész, vezetett diákszínjátszókört, szerzett fontos szakmai- és közönségdíjakat, részt vett jelentős fesztiválokon, és a sor hosszan folytatható...

Nagy Csongor munkásságában a leltározhatatlan dolgok a legfontosabbak – ezt tudják mindazok, akik látták alkotni őt. Az alkotói, színpadi lénye a többi fölé emelkedik, ez teszi maradandó élménnyé vele a találkozást. Mert színész, a szó mélyebb értelmében. Ez teszi őt hivatása legnagyobbjaihoz hasonlóan nehezen méltathatóvá, leltározhatóvá, összegezhetővé. Tudhatni, van, ami nem kartotékadat...

A színész munkája nyomán az elképzelhető legnagyobb „hozzáadott értéknél” – hogy ezzel a már-már barbáru kapitalista, némileg tárgyiasító kifejezéssel éljek – keletkezik valami

sokkal nagyobb és fontosabb is. Azon túlmenően, hogy saját testének (s lelkének) pusztá anyagából teremt értéket, a színész munkájából táplálkozó színházi aktust lényegileg határozzák meg a státuszváltás és a metamorfózis performatív jelenségei. Amikor a színész „áldozati testéből”, játéklényéből fakadó színházi aktus érzékeny figyelemmel találkozik, hatalmas erőt szabadít fel, és egy nagyon nehezen megragadható esztétikai tapasztalatot kínál. Mert valóban a rituáléval, a szertartással, a csodával rokon.

Nagy Csongor azon ritka színészegyéniségek közé tartozik, akikben a felhalmozott szakmai tudáson, tapasztalaton, mesterségbeli jártasságon túl megvan az a született képesség, hogy hatalmas energiákat szabadítson el. Az őskász és a tökéletes rend, az ítéletnap puszttítás és a világokat formáló teremtés őserői éppúgy benne rejlenek, mint a teremtés előtti csend végteleneje, a néma vizek fölött lebegő istenlélek ólomnehéz súlytalansága. Vagy a lélek ősrobbanásának teremtő szikrája, ha tetszik. És szüntelen keresés, nyugtalanság is másfelől. Békételenség, békélhetetlenség, B12-lhetetlenség,

Szilágyi Domokost parafrázálva... Az alkotó keresése, aki nem elégszik meg jól kidolgozott rutinokkal, sem félmegoldásokkal, és ezt másoknak is nehezen bocsájta meg.

Akik hozzám hasonlóan követték Nagy Csongor szakmai pályáját, azok tudják, milyen jelenlétre képes a színpadon. De hogy milyen partner, arról csak színész kollégái számolhatnak be hitelesen. Helyzetintelligenciája, jelenléte, tudatossága, figyelme és ösztönösége olyan erős köteléket képez, amelyben partnere is biztonságban érezheti magát.

Miközben írom ezeket a sorokat, tudatosan óvom magam attól, hogy egy percig is azt képzeljem, sikerült összefoglalnom valami lényegeset vele kapcsolatban. Önbecsapás volna ezt gondolnunk.

Valójában éppen a lényeg maradt elmondatlan: az, amit csak ő tud megmutatni, a színpadon.

Figyeljünk rá az elkövetkező évtizedekben is!

(Elhangzott 2021. április 10-én a kolozsvári alsóvárosi református templomban, az EMKE díjátadó ünnepségén.)

EMKE • Kövály László-díj

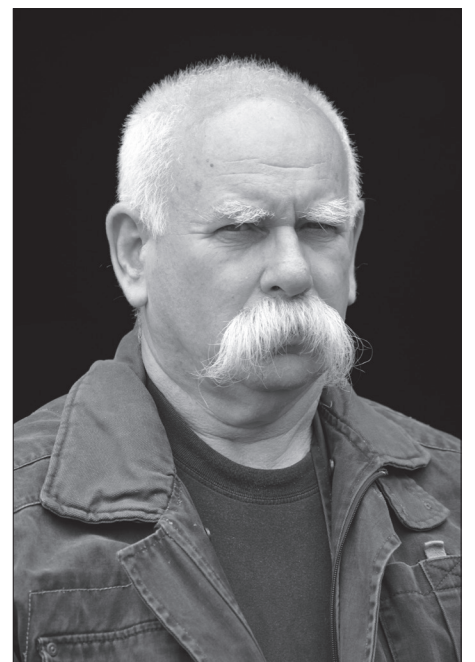
Zsigmond Enikő | JÁNOSI CSABA méltatása

Jánosi Csaba geológus életét a különleges események és rendkívüli helyszínek mellett megannyi megfajtott titok tarkítja. *Mente et malleo*, vagyis „gondolkodom és ások”, idézgetik a geológusok a latin jelmondatot már hosszú nemzedékek óta. Jánosi Csaba is ezt tette azóta, hogy átlépte a Babeş–Bolyai Tudományegyetem küszöbét.

Jánosi Csaba 1953. március 31-én született Csíkszeredában, a kos havában. Gondolom, ez mindent megmagyaráz. A csíkszeredai Márton Áron Gimnáziumban tagja lett Kristó András földrajztanár önképzőkörének, majd beleszeretett a természetrajzba. Ebből az időből származnak első önképzőköri dolgozatai a tusnádi Nádasfürdőről, a Mohos-tőzeglápról, a homoródalmási Orbán Balázs-barlang geomorfológiai feltérképezéséről, sőt ekkor született meg a Szent Anna-tó batimetrikus térképe is. 1980-ban si-

keresen államvizsgázott, majd a csíkszeredai Hargita Kutató és Feltáró Vállalathoz (Institutul de Prospectiuni și Explorări Geologice, IPEG) szerződött. Kezdetben Balánbányán tevékenykedett, majd 1982-ben bekerült a szeredai kutatócsoportba, ahol különféle feladatokat kapott, és szakmai tudása hamar gyarapodott. Naponta más ásványi anyagokat kutatott: azbesztet (Godra-karszt), szienitet (Hágótó, Orotva), kaolint (Kakukk-hegy), szideritet (Nagyhagymás), továbbá borvizeket is (Istenkas, Bodvaj).

Hogyan nézhetett Gábor Áron akkor még romos kohójára? Bizonyára erőt merített belőle a további folytatáshoz, akár csak hős, berecki honfitársa. Amikor pedig 1988–89-ben Székelyföld borvizeit vette górcső alá, Kercsó Attila sorai juthattak eszébe: „Mennyi pezsegés, / mennyi pozsgás, / szorításból szabadulás. / Tűzhányóknak kihűlt könnye, / mélyek íze...”

Jánosi Csaba

Több mint 550 vízmintát gyűjtött össze az élet vizéből. Útjai során simogatta lelkét a gyönyörű székelyföldi táj, amelyről sok fotót megőrzött magának. 1990-től a bomlólélemben lévő intézmény laboratóriumában tevékenykedett, és közben egyre jobban beleásta magát a kerámiakészítés mesterségébe. 1997-ben nyugdíjba vonult. Ma a KeramiKA műhely tulajdonosa.

1992-ben a hajdani *Jöjjön velünk* amatőr turistamozgalomból kinövő CSTTE (Csíki Természetjáró és Természetvédő Egyesület) elnöke lett. Jánosi Csaba megértette az új idők mondanóját, nevezetesen a környezetvédelem fontosságát. S habár én tréfásan azt hajtogatom, hogy *nem kell a természetet védeni, csak békén kell hagyni*, azért ez nem ilyen egyszerű. Mert amit elrontottunk, azt illik helyre is hozni.

Az én geológus barátom behatóan foglalkozni kezdett a környezetvédelemmel, az egyesület tagjait csatasorba állította tervei megvalósításához. Az egyet alelnökeként én a hegyi turistautak felújítását felügyeltem, de ha az elnök úr hívott, a környezetvédelmi tevékenységekből is kivettük a részünket. Az egyesület turisztikai és környezetvédelmi részlege folyamatos kapcsolatban állt egymással. Jánosi Csaba kezdetben a környezettudatos nevelésre

fektette a hangsúlyt, és olyan úttörő kiadványokat hozott létre, mint a *Csíki Zöld Füzetek* vagy a Környezetkultúra. Tusnádfürdőn megalapította a Csomád-Bálványos Kistérségi Egyesületet, amely később kinőtte a CSTTE határait, és átkerült a Kovászna és Hargita megyei önkormányzatok hatáskörébe.

Számos ifjúsági rendezvény született ebben az időszakban: 1995-ben a Mohosnál az Erdei Iskola, vagy a bükszádi Olt-tábor, továbbá a Borvízút, amelyről egy könyvecske is megjelent. A Csomád-Bálványos Kistérségről is született egy *Térségfejlesztés* című koncepció. Időközben a csíkszeredai Polgár-Társ Alapítvány támogatásával három nagy volumenű szakkönyv is elkészült: a *Székelyföldi Fürdők és Gyógyvizek*, a *Székelyföld gyógyfürdői* és a *Székelyföld fürdői*. A Jánosi Csaba és csapata által írt könyvek az eddig megjelent ásványvizes szakkönyvek legátfogóbb szintézisei, amelyek meglátásom szerint száz év múlva is irányadók lesznek. Továbbá megemlíthetjük még a Kovászna megyében, más társszerzőkkel közösen kiadott *Székelyföldi mofettás* könyvet is.

2000 és 2010 között eljött a fürdőkalákák időszaka: a népi fürdők felújítását tíz éven át végezték Jánosi Csaba irányításával – a projekthez pályázatokat írt, továbbá partnereket keresett.

A projektbe magánvállalkozók és önkormányzatok is besegítettek, továbbá a gödöllői Szent István Egyetem Kertépítő tagozata, a Polgár Társ Alapítvány és Hollandia romániai nagykövetsége is. Amikor megkérdeztem, hogy melyik fürdőkaláka nőtt legjobban a szívéhez, azt felelte: a tusnádi Nádasfürdő, ami a hollandok támogatásával újult meg.

Kimagasló munkának tartotta a Mohos-tanösvény megépítését 2000-ban, aminek a mintáját Horvátországból hoztam, a Plitvicei-tavak néhány diafotójával együtt. A Tusnádfalusi Borvízmúzeum 2005-ös létrehozása is úttörő vállalkozás volt – azért hangsúlyozom a falut, hogy senki se keresse Tusnádfürdőn. Jánosi Csabának az *Erdélyi Gyopárban* és más médiatermkekben megjelenő cikkeit fel sem tudom sorolni.

Hát ilyen az én „fogadott fiam”, akit már egyetemista korában a szívembe zártam, amikor először keresett fel engem borvizes anyagok miatt. Kívánok neki számos „harcos” évet, legyenek mindig ötletei, amelyek megvalósításához adjon a mi somlyói Babba Máriánk elegendő erőt.

(Elhangzott 2021. április 10-én a kolozsvári alsóvárosi református templomban, az EMKE díjátadó ünnepségén.)

EMKE • Gr. Kun Kocsárd-díj

Szijártó István | BÖJTE CSABA méltatása

Böjte Csaba ferences testvér elsőként kapta meg a Százak Tanácsától a Haza Embere díjat 2008-ban. A gyermekmentő ferences atyának köszönjük, hogy „őrzi a magyarság jó szellemét, életével, tevékenységével nemzetünk jövődjét eredményesen szolgálja”.

A kitüntetettek sorában követte őt Fekete Gyula író, szociográfus és újságíró; Csoóri Sándor költő, a Magyarok Világszövetségét újjászervező elnök, a Magyarok Világtalálkozóinak örökös elnöke; Grosics Gyula, az Aranycsapat kapusa; Naszlady Attila kardiológusprofesszor; a könyvkiadó Püski Sándor és felesége, Püski Zoltán Ilona; Andrasofszky Barna orvos, a Magyar Egészségügyi Társaságot alapító örökös elnök; valamint Béres József tudós, a Béres Csepp megalkotója. Valamennyien a magyarságot szolgáló polgárok,

és zászlós emberek is egyben. Böjte Csaba szolgálatát többek között Magyar Örökség díjjal, Sütő András-díjjal, a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztjével, Magyar Szabadságért díjjal, Pro Cultura Hungarica díjjal, továbbá az Európai Parlamenttől kapott Európai Polgári díjjal ismerték el.

Egyetértően csatlakoztunk 2014-ben ahhoz a kezdeményezéshez, amely szeretne volna Csaba testvért Nobel-békedíjra javasolni – bár jól tudtuk, hogy a norvég döntéshozók Mahatma Gandhinak és a betegen is 100. missziós útját járó Karol Woytilának, Szent II. János Pál pápának sem ítélték oda ezt a díjat. Böjte Csaba testvér neve az elmúlt évtizedben a gyermekmentő szeretet fogalmává vált. Ez ma már közösségi kérdés, a mindig sarokba szorított magyar szellem és a világszerte üldözött vallás, a kereszténység ügye.

Szeretnék gratulálni Böjte Csabának az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület (EMKE) rangos kitüntetéséhez. Külön örömmre szolgál, hogy laudátorként foglalkozhattam Böjte Csaba nagyszerű életpéldájával. Az EMKE egyik alapítójának és fő támogatójának, gróf Kun Kocsárd tiszteletbeli elnöknek az emléket őrzi ez a díj, amely „olyan közművelődési tevékenységet végző személyiségeknek adható, akik a szórványban vagy a szórványközösségek érdekében, vagy azok javára fejtik ki megtartó erejű, meghatározó munkásságukat”.

Böjte Csaba gyermekeinket őrző szeretete mára nemzetépítő erővé vált. Amikor arról beszél egy statisztikus, hogy a tetőről tavaly és idén is lehullt öt cserép, jövőre pedig tíz fog leesni, így pedig kiszámítható, hogy mikor dől össze a ház, akkor Csaba testvér

azt válaszolja, hogy *nem fog összedőlni, mert felmegyek a tetőre, és visszateszem a cserepeket a helyükre. Igen, ez a nemzeti megmentés igazi programja.*

Ez az a példa, amelyet a Kárpát-medence minden lakója és a világ minden jóakarátú embere megért. Erre a példára, s a *példaemberekre* van minden közösségnek a legnagyobb szüksége.

„Én, Isten és a népem iránti szeretetből döntöttem a szerzetesi, a papi hivatás mellett (...) nekem egyetlen parancsot adott a jó Isten: a szeretetet.”

Erről a jól érthető és könnyen követhető magatartásról nemcsak könyveiben ír, hanem földönjáró emberként is tolmácsolja nekünk egyszerű szavakkal. Beszél a mindnyájunkban jelenlévő GPS-ről, amely segít tévedéseink kijavításában és az új út megkeresésében; arról, hogy régen kisebb házakban, egy-két szobában hét-nyolc gyermeket is felneveltek, ma pedig emeletes családi házakban alig van gyermek; de beszél a minőségi idő jelentőségéről, és olyan súlyos kérdésekről is, mint Európa elvesztett arca.

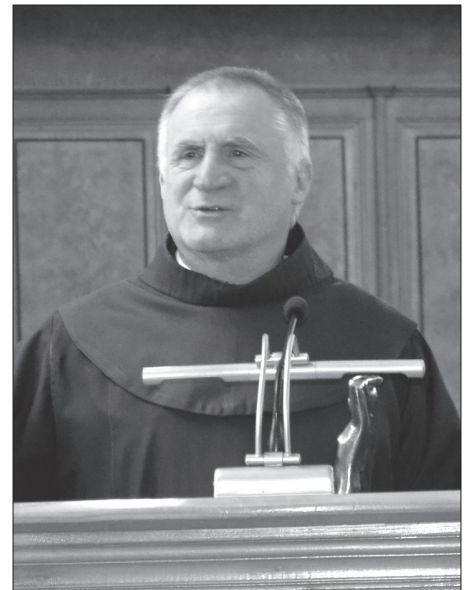
A jóságos szeretet mellett csak vidáman és irgalmas szívvel dönthetünk. Bójte Csaba egyik vidám példabeszédében Szent Péter leteszi Jézus asztalára a felmondólevelét, vele együtt

pedig a mennyország kulcsát, majd azt mondja: „nem tudok úgy dolgozni, hogy nézem szorgalmasan a törvényeket, a regulát, s csak a méltókat engedem be a mennyország kapuján, Édesanyád pedig mindenkit beenged az ablakon.” És mindnyájan megértjük, honnan van bennünk az irgalmasság ereje.

Bójte Csaba nem fogadja el azt, hogy „az ember embernek farkasa lenne” – helyette Szent Ferenc lelkeségét, a ferencesek jelmondatát, a *Pax et Bonumot* (jelentése: béke és jóság – szerk. megj.) tartja szem előtt. Gondolkodása helyességét igazolja a kínaiak úgynevezett „háromszavas könyve” is: háromezer év óta minden kínai gyermek első iskolai olvasókönyve így kezdődik, hogy „az ember eredendően jó”.

A huszonhat központban eddig hat-ezer gyermeket fogadott be, akiknek nemcsak otthont, hanem reményt is adott. A Dévai Szent Ferenc Alapítvány vezetőjeként százezreket sarkall a jóra, milliókat a jó akarására. Bójte Csaba Isten szeretetére tanít, szóval és tettel tesz tanúságot arról, hogy a szeretet felülírja még a szabadságunkat is.

Szent John Henry Newman bíboros mintegy százötven éve írt szavaival

Bójte Csaba

élve: „Isten szolgálata tökéletes szabadság, s nem szolgaság. Kötelességünk küzdeni és imádkozni. A Mindenható szolgálataiból így leszünk gyermekei...”

(Elhangzott 2021. április 10-én a kolozsvári alsóvárosi református templomban, az EMKE díjátadó ünnepségen.)

EMKE • Monoki István-díj

Szonda Szabolcs | KISS LÁSZLÓ méltatása

Azért izgalmas kihívás könyvtárban dolgozni, mert soha nem tudni biztosan, mit hoz a következő nap – na nem az intézményben, hanem annak külső környezetében, a közösségekben, a társadalomban. Engedjék meg nekem, hogy személyes példával szemléltessem ezt az állítást. A sepsiszentgyörgyi Bod Péter Megyei Könyvtárban, ahol dolgozom, manapság is megtörténik az, hogy valaki az épület előcsarnokában állva arról érdeklődik, hogy hol találja a könyvtárat. A komikus eset két dologra is rávilágít: a köztudatban a könyvtár a könyvkölcsönzéssel egyenlő, továbbá sokak számára félig-meddig rejtély, hogy milyen tevékenységek zajlanak egy ilyen titokzatos intézményben.

A rendszerváltás után, de különösen az utóbbi évtizedben a könyvtárak

Kiss László. Bede Erika felvétele. Kép: a Háromszék napilap honlapja

átfogalmazták önmagukat. Szolgáltatásaikat és kulturális-dokumentációs kínálatukat összetettebbé tették, hogy közönségük változó, gazdagodó igényeire reagáljanak, valamint az általános közművelődési közeg rétegződéséhez igazodjanak. Nagyon fontos volt azok megszólítása, akik „nem találják a könyvtárat”, illetve akik szeretnének könyvtárhasználókká és a programok aktív részeseivé válni, de még nem határozták el lépésre magukat.

Nem lehet elég korán elkezdni azt, hogy közeledjünk, közelítsünk az olvasáshoz és az írott kultúrához. A könyvtári színtér sokszor Hamupipőke-státuszba kényszerülő szereplői, az iskolai könyvtárak meghatározó alakjai is hozzájárulnak ehhez a kulturális feladathoz. Ezért is öröm számomra, hogy Kiss László, a Monoki István-díj idei ki-tüntetettje egy iskolai könyvtáros.

Engedjék meg nekem, hogy egy kicsit ismét személyesebbre vegyem a mondanivalóm. Lacit olyan régóta ismerem, hogy kiszámolni sem merem, mert rájönnek, hogy a sebes szárnyú idő elmentmondást nem tűrően röpdül a mi életünkben is. A sepsiszentgyörgyi színházban, szüleink munkahelyén eltöltött gyermekéveink, egyetemi évfolyam- és lakótársként szerzett közös élményeink csak erősítik ezt az ismeretséget, és köszönöm neki a bizalmat, hogy felkért laudátorának. Meggyőződésem, hogy szűkebb-tágabb környezetében ismerik őt azok is, akik nemcsak könyvtárosként tartják számon, hanem közösség-szervező és -építő emberként is.

Csak látszólag ellentmondás, hogy a könyvtár úgy lehet a nyugalom szigete, a szabadidő értelmes és kellemes eltöltésére szolgáló szellemi oázis, hogy közben a háttérben munkálkodók, az ott dolgozók nem dőlnek tétlenül hátra jóformán soha. Jó értelemben nyugtalanok, pörögnek, és leleményességüket, kreativitásukat, lelkesedésüket, extra erőfeszítéseiket arra használják fel, hogy még vonzóbbá tegyék az intézményt.

Kiss László az erdélyi, az összmagyar és az iskolai könyvtárügyeket is tevékenyen képviseli, több újtó és széles körben elismert kezdeményezése volt – esetenként rendhagyó és figyelemfelkeltő akciók. Ilyen volt többek

között 2015-ben az *Iskolai könyvtárak a Fekete-tengertől az Északi-tengerig* elnevezésű túrája, amikor elbiciklizett Konstancától Hágáig, majd a mintegy háromezer kilométeres út során hirdette az olvasás és az iskolai könyvtárak fontosságát. Szinte következik ebből, hogy oroszánrészt vállalt szervezőként a hazai CicloBiblio mozgalom, azaz a Kerékpáros Könyvtárosok Nyári Akadémiája működtetésében. De ezen felül tartott könyvtárbemutató és olvasásra ösztönző előadást románoknak, szervezett színpadi műhelyt a könyvtárban, továbbá aktívan kiveszi a részét az országos és nemzetközi konferenciák, műhelytalálkozók, szakmai napok, évfordulós rendezvények megszervezéséből és létrehozásából. Közben pedig bekapcsolja a sepsiszentgyörgyi Mikes Kelemen Elméleti Líceum könyvtárát országos és nemzetközi szinten elismert szakmai projektekre vagy épp az Erasmus+ programba.

Ebből a tömör áttekintésből is kiviláglik, hogy Kiss László vérbeli közösségi ember, aki a szakmáján kívül más fontos tevékenységekben is részt vesz, így segíti a Romániai Hemofíliai Társaság, a Vöröskereszt vagy a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetségének munkáját. Laciról, lelkesedéséről, ötletességéről, munkabírájáról, elkötelezettségéről egyszerre jut eszembe az ismert Bod

Péter-i mondat a szülőföld, a szűkebb pátria iránti élethosszig tartó ragaszkodásról („a kerek föld közepe ott vagy, ahol te állasz”), valamint a román közmondás arról, hogy ha van célunk, akkor megtaláljuk hozzá az eszközöket és az erőforrásokat („omul sfîntește locul”). Így egy székelyföldi kisváros, Sepsiszentgyörgy neve még ismerősebbnek, jobbnak hathat könyvtári, közoktatási, illetve közművelődési tekintetben a nagyvilágban, amelyet Kiss László is avatottan hoz közelebb saját közösségéhez. Hiszen ha a világ „egy nagy bibliotheca, könyvesház”, ahogyan azt Bod Péter megállapította, akkor a könyvtár egyszerre foglalhatja magába és nyithatja meg olvasói előtt a nagyvilágot.

Azt gondolhatnánk, hogy az iskolai könyvtárosnak egyszerűbb dolga van, mert helyben a közönsége, nem kell toboroznia. Lehetséges, de azt viszont ő éri el, hogy ez a közönség ne maradjon a könyvtár ajtaján kívül, továbbá felkeresse és használja majd a közkönyvtárat, miután elhagyja az iskolapadot. Díjazottunk ebben is elévülhetetlen érdemeket szerzett eddigi pályája során.

Ezekkel a gondolatokkal gratulálok Kiss Lászlónak a Monoki István-díjhoz.

(Elhangzott 2021. április 10-én a kolozsvári alsóvárosi református templomban, az EMKE díjátadó ünnepségén.)

Sárközi Sándor | NAGY ÉVA VERA méltatása

Megdöbbsentem, amikor Tóth-Guttman Emese elnök asszony felkért erre a laudációra, hiszen német-magyar szakos tanárként nem vagyok a zenésztársadalom tagja. De a dalosszövetség elnöke és a Nagy Éva Vera iránti megbecsülés miatt nem mondtam nemet. A felelősség tehát az övék...

Földik vagyunk Vera nővérrel, hiszen mindkettőnk családja az alföldi, homokdűnés, szőlőhegyes Kodály-városban, Kecskeméten él. Vera nővér testvérét – akit ugyanúgy hívnak, mint a díj névadóját – még tanítottam is a kecskeméti Piarista Gimnáziumban. Később Szegeden – még ha más iskolákban is tanítottunk – kollégák lettünk Vera nővérrel. Aztán röpdültek az évek, és amikor mi,

piaristák „vigyázó szemünk” mellé két rendtagot is Erdélybe „vetettünk”, nem is tudtam, hogy Nagy Éva Vera zeneakadémiaát végzett énektanár, illetve munkatársa, Czako Gabriella karvezető énektanár már 2004 óta Szovátán él. 2006 óta viszont már egymás látó- és erőterében dolgozunk, ők a Felső-Nyárádszentmón, én egy rendtársammal Csíkszeredában.

Sokszor hívtak magukhoz a szovátai kórustáboraikba, én pedig már rutinospedagógusként ámultam a próbákon. Gyönyörködtem a dallamokban, a gyermekek odaadásában, a két karvezető nem lanyguló lelkesedésében, a hangzások tisztaságában, és abban, ahogyan bátorítják a felfelé kapaszkodókat. Jómagam kellő önkritikával rendelkezek, így hát nem kapcsolódtam be az éneklésbe, csak hangtalanul és boldogan dudorásztam.

Közösen tervezgettünk programokat és utazásokat, a Tündérbert közösségi ház kialakításán is meláztunk, ők csirkepaprikást főztek, én pedig keménylebbencsel vártam őket.

Jagamas János idézi Kodály Zoltánt, amikor azt mondja: zenekultúránk nem attól függ, hogy ki az opera igazgatója, hanem attól, hogy a félreeső falvakban ki a zenetanár. Így hozta meg Vera nővér előjáróival egyeztetve azt a nagy döntést, hogy a budapesti, szegedi, debreceni iskolai munkát abbahagyja, majd iskolanővéként Erdélybe költözik munkatársával, hogy önkéntes tanárként éljenek és dolgozzanak a székelyföldi falusi családok körében, és segítsenek a gyermekek nevelésében. Így számolt be erről: „Én magam, volt kecskeméti Kodály-iskolás diákként az egykori kecskeméti

Kodály-iskola szellemét, Kodály tanár úr szellemi hagyatékának közelségét Erdélyben találtam meg: az éneklés szerepét, a tiszta gyerekeket, szülőket, a körjátékozni szerető gyerekeket (legyenek felsősök vagy gimnazisták), ahol a Kodály-muzsika igazmondás a gyerekek szájából, hiszen még tudnak imádkozni, őszintén örülni, őszinte érzéseik vannak, közel vannak a népszokásokhoz, tudják, mi a küzdelem, a kemény sors.”

Kodály és Bartók nyomában járva felkeresték a Felső-Nyárádmente eldugott, apró falvait. A délutáni foglalkozásokon népdalokat tanítottak és tanultak, népi ünnepeket és játékokat elevenítettek föl, kóruséneklést vezettek hangszerjátékkal, kottairással és -olvasással egybekötve. Mozgó zeneiskolának nevezték el, ebből nőtt ki 2005-ben egy lelkes kórus, a Maroszséki Kodály Zoltán Gyermekkar. A felkészüléseket rendszeres hétközi vagy hétvégi próbákon, illetve a szüneti többnapos kórustáborokon tartották, ahol a magyar kultúra tanítására, kézművességre és néptáncra is időt szántak.

Egyházi ünnepeken, az Éneklő Ifjúság kórusfesztiválon, erdélyi, moldvai és magyarországi turnékon is felléptek kórusművekkel, Szent Kingamisztériumjátékkal és Kodály *Háry János*ával. Így juthattak el Magyarország és Európa különféle helyeire olyan szerényebb anyagi körülmények közt élő gyermekek, akiknek ez egyébként nem lehetett volna osztályrésze. Így hangzott el az olaszországi Goriziában, 2011-ben, az 50. Nemzetközi Kórusversenyen Orbán György *Gloriája* – itt két bronzminősítést és különdíjat is kaptak. Bécsben, a 2012-es Summa Cum Laude Nemzetközi Zenei Fesztiválon első helyezést értek el, miután Kocsár Miklós *Salve Regina* című szerzeménye mellett Jacobus Gallus-, Claudio Monteverdi-, Liszt Ferenc-, Bárdos Lajos-, Bartók Béla- és Kodály Zoltán-művekkel

Nagy Éva Vera

remekeltek. Regensburgban, illetve Wolfenbüttelben, a 2013-as Nemzetközi Gyermekkaros Fesztiválon elénekeltek Kodály Zoltán *Angyalok és pásztorok* című művét; a svájci Neuchatelben, a 2014-es Nemzetközi Kórusversenyen pedig Kocsár Miklós- és Jean-Philippe Rameau-dallamok csendültek fel műsorukban, amellyel első díjat szereztek. 2015 karácsonyán, Brüsszelben Benjamin Britten *Karácsonyi énekeiből* adtak elő, majd ugyanebben az évben, a bécsi Summa Cum Laude Fesztiválon ismét első helyezést szereztek. Meghívást kaptak 2019-ben Loretóba, a Nemzetközi Egyházzenei Fesztiválra, ahol Claudio Monteverdi és Felix Mendelssohn mellett Kodály Zoltán fiatalkori *Ave Mariája* is felcsendülhetett a Szűzanya háza ereklyéjének közelében. Csíksomlyón a budapesti Nemzeti Színház által előadott *Csíksomlyói passió*ban is szerepet kaptak 2018-ban, majd egy évvel később, a 2019-es pápalátogatás

szentmiséjén is. Méltán kaptak Magyar Örökség díjat még 2015-ben.

Ma már van saját próbatermük, ami a nővér és munkatársa sokéves erőfeszítéseinek gyümölcse: egy erdélyi Tündérbert központ, a szováti Marianum Ház, amelyben a Kodály Zoltán Népfőiskola működik. Ennek avatóján, 2016 pünkösdjén elénekeltek Kodály Zoltán *Pünkösödölő* című művét. A ház anyagi fedezetét, valamint egészség missziós tevékenységük pénzügyi hátterét Nagy Éva teremti meg: ő foglalkozik a pályázatokkal, a szponzorokkal, az elszámoltatásokkal, az önkéntesek összeszervezésével, emellett pedig az alkalmazottakra is odafigyel. Elismerések és küzdelmek közepette működik tehát zenei missziójuk Szováton és a környező falvakban.

A kóruspróbákat kezdettől fogva közösen tartják Czákó Gabriellával, egymást támogatva, kiegészítve, megbecsülve és szeretve; miközben fejlesztik, ösztöndíjakkal is segítik a falusi gyermekeket, illetve családokat – tizenhét éve immár. Jelenleg négy kórusuk és egy kórusműhelyük van. Tündérbertek oázisait álmodták és valósítják meg a Boldogasszony Iskolanővérek nagylelkűségével.

Nagy Éva Vera – számomra Vera nővér – karvezetőként és nevelőként is visszafogott, szelíd, méltóságos, barátságos, önmagától és a kórustagoktól igényes munkát elváró egyéniség. Erősen elkötelezett a Kárpát-medencei magyarság nevelésében és kultúrájának ápolásában. Amit Mikecs László Nagy István kiváló kórusáról írt 1944-ben, az érvényes a Maroszséki Kodály Zoltán Gyermek és Ifjúsági Karra is: „Sugárzó arcú fiatalok, akiket egy szeretett, szuggesztív ember úgy igazgat, mint egy drága, finom műszert.”

(Elhangzott 2021. április 10-én a kolozsvári alsóvárosi református templomban, az EMKE díjátadó ünnepségén.)

EMKE • Életműdíjak, Mecénás oklevelek

Életműdíjak

BÁGYONI SZABÓ ISTVÁN költő, író részére – munkássága elismeréseként, különösen az otthonhoz, szülőföldhöz kötődés érzékletes szemléltetéséért.

BODOR ÁDÁM írónak – munkássága elismeréseként, különösképpen az *Utunkban* közölt, romániai hétköznapiakat rögzítő rövidpróza-sorozatáért,

valamint a rendszerváltást megjelenítő regénysorozatáért.

MUZSNAY ÁRPÁD művelődésszervező, tanár, újságíró részére – közművelődési tevékenységéért, a Dsida-, a Páskándi- és a Jakabffy-kutatások ösztönzésében végzett munkájáért, valamint Kölcsey Ferenc emlékezetének ápolásáért.

Mecénás oklevelek

DR. MAGYARY ELŐD fogorvos-tanácsosnak, a marosvásárhelyi magyar közösségi és közművelődési élet támogatása érdekében kifejtett tevékenységének elismeréséül.

RUSZ SÁNDOR vállalkozónak, a marosvásárhelyi magyar közművelődési élet támogatása érdekében kifejtett tevékenységének elismeréséül.

H. Szabó Gyula | SZOKOLY ELEK méltatása

Szokoly Elek nemrég megjelent kötetében* 1990 és 2013 között született tanulmányok, esszék és publicisztikák olvashatók. Sok vagy kevés ez a bő két évtized? Döntse el mindenki maga.

De vegyük tekintetbe, hogy Szokoly Elek ahhoz a nemzedékhez tartozik, amely életének nagyon nagy részét az emberiség aranykorának önreklámozott kommunizmus idején élte le, és tőle kapta az 1956-os eseményeket követő „rendteremtést”. A megrettent vezetés féktelen terrorral (a keleti minták „alkotó” elsajátításával) igyekezett elejét venni a másként gondolkodásnak. Szokoly Elek azok közé tartozott, akiket ártatlanul súlyos börtönökre ítélték, mellette pedig elszigeteltek az érdeklődésüknek és felkészültségüknek megfelelő értelmiségi közegetől. Hosszú börtön után bábsházai világosító lett Marosvásárhelyen. Sok erőt adott neki ez a munka, persze nem a jelképesnek tekinthető (meg)világítási effektusok kitanulása és alkalmazása miatt, hanem mert egy szélcsendes környezetben kibontakozó, izgalmas szellemi közeg része lett. Mondok néhány nevet, hogy érzékeltessem e közeg minőségét: Smaranda Enache, Csiky Boldizsár, Haller József, Dan Culcer, Zeno Fodor. Ezzel is magyarázható, hogy az 1990-es esztendő eufóriájában rögtön belevetették magukat a munkába, majd a Pro Europa Liga életre keltésével neki láttak az új világ kialakításának. Az eufória persze hamar elmúlt, különösen Marosvásárhelyen, de az elkötelezett, kitartó munkának mindig volt (és van) szezonja. Ennek az egy-másfél évtizednek a termése a magvas, alapos tanulmányok sora, amelyek közül több csak ebben a kötetben jelent meg először magyarul. Ezekben az években sokat publikált románul, hiszen szilárd meggyőződése volt, hogy Románia és az erdélyi régió jövőjét is csak együtt építhetjük fel. Azt is vallotta, hogy a régió múltja és eddig megtett útja nem érhető meg csakis egy közösség szemszögéből. Csakis úgy tudunk jövőt építeni, ha nem hagyjuk figyelmen kívül a többi közösséget sem.

Sok-e, kevés-e a bő két évtized?

A díj névadója, Krenner Miklós (írói álnevén: Spectator – szerk. megj.) széles körben ható, mára már feledésbe merült publicisztikai munkássága is alig hosszabb két évtizednél. Arról aztán nem is beszélve, hogy a sokat hivatkozott „huszonkét év” sem több. Nem

Szokoly Elek

véletlenül hivatkoztam a díj névadójára, Spectatorra. A Felvidéken született közíró nagyon sokat tett a korszerű transzilvanizmus kimunkálásáért és megismertetéséért, neki is köszönhetjük, hogy ez a sokat hivatkozott eszmenrendszer európai kontextusba került. Óvott minket az önimádat és önsajnálattól minden megnyilvánulásától, a körülötünk élő közösségek mélyebb, empatikusabb megismerését tartotta szem előtt. Mai díjazottunk fél évszázaddal később, sok személyes és közösségi tapasztalat birtokában építette tovább a krenneri örökséget – immár a huszonegyedik századra készülve, tekintve.

Könnyű dolgom van, hiszen alaptételeit nyugodtan idézhetem *A hídverés örömei (és kockázatai)* című kötetének bevezetőjéből: „Erdélyiségem meghatározó. Erdély otthonom, szülőföldem és sírhelyem. Erdély nem nemzetállam, mint ahogy a sok kis közép-kelet-európai államocská szeretné láttatni magát. Erdély, a középkortól kezdve, egy »avant la lettre« Európa. Sokszínűségében, toleranciájában, feszültségében, nyugtalanságában.”

Másutt: „Valójában sohasem akartam a kisebbségi kérdéssel foglalkozni. De egész életemben rákényszerültem. Kora ifjúságomban börtönövekkel fizetem érte. A kerékbe tört életpályát, a túlélés évtizedeiben a tüntető hallgatás jellemezte (...ezért sincs e válogatásban '89 előtti írás). A zűrzavaros szabadság első éveiben született írásaimmel, de főképp

civiltársadalmi militáns és szervező tevékenységemmel (a Pro Európa Liga alapító tagjaként is) megpróbáltam bepótolni azt, amit azelőtt történelmi kényszerűségből nem tehettem. Sohasem eleget.”

Ismét másutt: „A '90-es években közírásaimnak nagy részét románul publikáltam abból a racionális elgondolásból, hogy sajátos kérdéseink feltárásával főképp a többségi társadalmat kell megcéloznunk, hiszen rajtuk is, meggyőzésükön múlik sorskérdéseink megértése és esetleges elfogadása. (...) És sokáig abban az illúzióban ringattam magam, hogy kisebbségi létünk természetszerűen előnyben részesíti közösségünket a valódi demokrácia megértésében és alkalmazásában, és felment az idegengyűlölet és a fundamentalizmus bűne alól. Sokáig úgy is tűnt. Aztán rá kellett jönnöm, hogy mi sem vagyunk mentesek a nemzeti önzéstől, önhittségtől, kizárólagosságtól, sőt, idegengyűlölettől sem. Magyar nyelvű, magyar honfitársaimnak szóló írásaim akkor kezdtek elszaporodni.”

Aki elolvassa kötetét – már ha nincs ideje alaposabban megismerni díjazottunk sok tanulsággal szolgáló életútját, küzdelmeit –, lépten-nyomon felfedezheti ezeket az alapgondolatokat az okfejtések szövetében, a vitapartnerek tiszteletében, az elvek következetes kifejtésében.

Kedvenc témaköre, a regionalizmus napjainkban mintha elfakult volna, kikerült a viták homlokteréből. Nemcsak a politika porondján sikerült belevinni a szeparatizmus kátyújába, de mintha az elméleti szakemberek sem foglalkoznának vele. Pedig mindenféle vélt vagy valós félreértés, félremagyarázás ellenére Szokoly Elek meggyőződése az, hogy ezen az úton érdemes járni, mert ez méltó a ma és a holnap emberéhez. Hogy idézzem őt: „az »eltékozolt provincia« együtt élő nemzetei többet érdemelnek”.

A többször is elhangzott áldilemmát meglátásom szerint könnyű feloldani, mint ama bizonyos gordiuszi csomót: kinek sok, kinek kevés a bő két évtized... de csak így érdemes.

*Szokoly Elek: *A hídverés színe*. Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 2021.

(Elhangzott 2021. április 10-én a kolozsvári alsóvárosi református templomban, az EMKE díjátadó ünnepségén.)

Székely Sebestyén György | UNIPAN HELGA méltatása

Megtanulni unipánul

Unipan Helgát kedves és szigorú emberként ismerem immár húsz éve. Kapcsolatunk főleg a kiállítás megnyitók rövid beszélgetéseire szorítkozik, azonban ezek is elegendők ahhoz, hogy felvillantsák ennek az elegáns, szikár, fehér hajú nőnek a karakterét. A művészekről, kiállításokról és kiállításszervezőkről tett, kópésan beszúrt, ironikus megjegyzései emlékeztetést tettek találkozásainkat. Emberi melegségét tőmondatos segítőkészségében fejezi ki; kezdő művészettörténészként sokszor bátorított bármiféle érdek nélkül, s nemegyszer velősen kritizált is, ha arra volt szükség, de ugyancsak a támogatás szándékával. Szilárd értékrendjének köszönhetően ízlése és meglátásai határozottak, ami elengedhetetlen ahhoz, hogy valaki jó illusztrátor és karikaturista legyen.

1973-ban, abban az időszakban, amikor Unipan legjobb karikatúrái készültek, Bodor Pál így írt művészetéről: „Van valami geometrikus fanyarság abban, ahogy ez a furcsa, valószínűleg nagyon zárkózott asszony látja a világot. A magyar közönség *A Hét* hasábjain ismerte meg igazán: a bölcs rejtvények feszítőerejével kényszeríti gondolkodásra a nézőt ezekben a talán nem is egészen pontosan (kultúrtörténeti tévedéseknek) elnevezett ironikus rajz-aforizmákban”. Már ekkor jól megfogalmazta Bodor Pál, hogy „meg kell tanulnia Unipant” annak, aki meg akarja érteni a művészről rajzait.

Unipan Helga 1938-ban született Temesváron, 1962-ben végezte el Kolozsváron a Ion Andreescu Képzőművészeti Intézet grafika szakát. Már ekkor felfigyelt rá a végzősök sétatéri kiállítását méltató Banner Zoltán, aki kiemelte metszeteinek „kerekén kimondott, vaslogikával felmért és megszerkesztett grafikai mondanivalóját”.

Az 1962-es év meghatározó volt Unipan számára: napvilágot látott első könyvborítója, és Soó Zöld Margit meghívására elkezdett a *Napsugár* gyermekfolyóiratban rajzokat közölni. A könyvtervezés és az illusztráció már pályája kezdetén művészi tevékenységének két meghatározó és állandó műfajává vált.

1962 és 1964 között rajztanár volt Tordán és Kolozsváron, a kincses városban pedig kirakattervező is. Könyvtervezőként az első jelentős elismerést 1969-ben kapta, ekkor az Év legszebb könyve

Unipan Helga. Horváth László felvétele

elnevezésű versenyen díjazták az általa illusztrált *Lesebuch und Sprachlehre* tankönyvet.

1972-től lett kiállítóművész, a megyei és országos grafikai tárlatokon rendszeresen részt vett karikatúráival, majd 1974-től nemzetközi terepen is megméretkezett, és több díjat is elnyert az észak-macedóniai Szkopjében, illetve a bulgáriai Gabrovóban.

Az *Utunk*, majd *A Hét* rendszeresen közölte karikatúráit, ezek képi világához illeszkednek azok a remek illusztrációi is, amelyeket Ónodi Sándor (Veress Zoltán álneve) kétkötetes tudománytörténeti kaleidoszkópjához rajzolt. Karikatúrái nem a napi eseményekre reagálnak, és nem szójátékok, nem gyors kisülésű képzettársítások. Egy interjúban (1978, *Új élet*) a művésznő így nyilatkozott: „lehet ezt a műfajt tágabb értelmezésben is művelni. Például: miért gyilkol embert az ember a XX. században. Úgy érzem, tartalmilag mélyrehatóbb ez a karikatúra. Ez az, amire törekszem. És az az álmom, hogy karikatúráim ne legyenek tiszavirág-életűek.” Mély mondanivaló jellemzi Unipan Helga műveit, amelyek képépítése a nézőt is nagyobb kihívás elé állítja, mint egy átlagos karikatúra: „Véleményem szerint a mai közönség elkényelmesedett: nem akarja érteni a jeleket. Szeretném rábírnai a szemlélőt az együttgondolkodásra.” (*Új élet*, 1978)

Unipan Helga munkásságának valószínűleg legterjedelmesebb és leghatásosabb része az illusztráció- és könyvtervezés, amellyel az olvasó

nagyközönséghez és a gyermekekhez is eljut. A romániai írott sajtó és könyvkiadás fénykorában, nagyjából az 1950–1970-es években a grafikus nagyon keresett ember volt. A *Napsugár* és *Szivárvány* gyermekfolyóiratok szerkesztése és képanyagának elkészítése, továbbá a könyvborítók, novellák, versek és meséskönyvek illusztrációi számtalan lehetőséget nyújtottak a művésznőnek. Ezek a grafikai műfajok a korszak nagyművészetéhez tartoztak.

Unipan azon művészek egyike, akik már a gyermekkorunkba beférkőzve meghatározták képi világunkat és fantáziánkat. Leveszem a polcra Bálint Tibor *Kifli utca, zsemle szám* című kopott, kávéfoltos könyvecskéjét. A borítóján egy kutya látható, amely napsugaras szemekkel néz egy kisfiút, a kisfiú pedig szintén napsugaras szemekkel tekint ki a könyvből, és mosolyog, rám. Ugyanígy emlékszem a *Hauff legszebb meséinek* komoly, mértéktartó, egyáltalán nem gyermekeknek rajzolt borítójára is, Bálint Tibor *Robot Robijára* és Franz Hodjak rendkívül vicces *Joho kutyájára* is. Csak a képek maradtak meg bennem, Unipan Helga rajzai, amelyek így gyermekkorom emlékkincstárának kitörölhetetlen darabjaivá váltak. A karikatúrákra is emlékszem: rajzokat kerestem, így fellapoztam a könyveket és az újságokat nagymamáméknál, majd elidőztem ezeknél a precízen megrajzolt, szőrös körvonalú, gömbölyű figuráknál. Valószínűleg nem értettem a felnőtteknek szánt „jeleneteket”, de a gesztusokon már akkor is jót mulattam.

Ezeket az emlékeket felidézve elmondhatom, hogy egy olyan szerencsés korban nőttem fel, amelyben a legtehetségesebb művészek, köztük Unipan Helga is bevitték a Gutenberg-galaxisba az ábécé előtti nyelvet, a rajz nyelvezetét. Ezek a művészek a saját hangjukon, a gyermekek számára is érthető módon szólaltatták meg a mesék, novellák, versek alakjait, és így saját világukat is.

Mi sem indokolja tehát jobban Unipan Helga mostani kitüntetését, mint az a sok szép borító, rajz és karikatúra, amellyel szépséget, értelmet visz könyveinkbe és lapjainkba, immár hatvan éve. Köszönjük!

(Elhangzott 2021. április 10-én a kolozsvári alsóvárosi református templomban, az EMKE díjátadó ünnepségén.)

Balázs Bécsi Gyöngyi | **SZÉMAN RÓZSA** méltatása

Több mint két évtizede ismerem Rózsát, de olyan gyorsan múlik az idő, hogy már nem tudom pontosan, mikor találkoztunk először. Azt viszont még mindig fel tudom idézni, milyennek láttam őt az első találkozásunk során: szelíd hangúnak, mosolygósnak és határozottnak. A lelki rokonomnak éreztem őt, mondhatnám, hogy egy húron pendültünk, vagy azt is, hogy talált a szó.

Az EMKE a Vámszer Géza-díj odaítélésével Széman Rózsának azt a közösségteremtő energiáját ismeri el, amelyet több évtizeden keresztül én is megtapasztaltam. Rózsa Kolozsváron született, a Báthory István Elméleti Líceum után az Egészségügyi Főiskolán tanult tovább. 1976 és 2010 között az egészségügyben dolgozott. Szilágysomlyóra orvos férje kihelyezésével került 1979-ben – ez nehéz időszak volt az életükben, de bátran szembenéztek az új kihívásokkal. Azokkal a vágyakkal, félelmekkel, nehézségekkel és elképzelésekkel, amelyek a lélek megtapasztal. Hamar rájöttek, hogy lemondásban nem lehet élni, csak odaadásban. Egészségügyi alkalmazottakként jól tudták, hogy nemcsak a testet, hanem a lelket és szellemet is gyógyítaniuk kell, így az emberek hamar bizalommal fordultak feléjük.

1999-től a Báthory István Alapítvány Játékkuckó csoport, 2006-tól pedig a Szederinda hagyományörző citeracsoport alapítója és vezetője lett. Rózsa felismerte azt, hogy a gyermekek és fiatalok bevonásával megszólíthatja

Széman Rózsa. Az EMKE díjátadó ünnepségén készült felvételek szerzője Horváth László.

a családokat, felébresztheti bennük a hagyományos értékek iránti kíváncsiságot, megmozgathatja és összefoghatja a közösséget. A szilágysomlyói közösség is érezte, hogy számíthat Rózsára és családjára.

Az évek során a Jóisten megáldotta döntéseit, hiszen siker övezte a Báthory István Alapítvány programjait – a mesemondó-, népdal-, meseíró- és szavaltóversenyeket –, a Szederinda citeracsoport alakulását és fejlődését, valamint az új nemzedék kinevelését, amelynek átadhatja idővel a stafétát. De megemlíthetjük az EMKE keretében lebonyolított kulturális eseményeket, valamint az amatőr színjátszó-, hímező- és

olvasóköri elindítását, illetve működtetését is.

Széman Rózsa hímes tojásokat és gyermekjátékokat is gyűjtött, oktatott, emellett pedig könyveket szerkesztett. Örök kíváncsiskodó maradt, folyamatosan művelte magát, hogy naprakész maradjon és helytálló. Játsszóházvezetői, irodalmi, néprajzi, népművészeti jellegű, majd pályázatírói, közösség-szervezői képzéseket végzett el, amelyeket felhasznált önkéntes közösségi tevékenységei során. És még mindig tanul, mert ez feltöltődést és fejlődést jelent neki. Tudja, hogy mindenkinek van egy saját életterve, amelyet nem egyedül, hanem sokadmagával készít, mert az élet csapatjáték, Széman Rózsa pedig kiváló csapatjátékos.

Hol rejlik Rózsa számára az élet, kérdeznénk újra és újra. Ott, ahol odaadásban élhet, és nem lemondásban. Odaadja és vállalja önmagát, hogy megkaphassa azt a kegyelmet, amely sóvá, ízzé, konzerváló erővé teszi őt a családban, a közösségben, hogy az egyre inkább elnémuló, bezárkózó családi, közösségi életben irányt mutathasson. Azzal tud hatni, amivé formálja magát, ebben rejlik az ő felelőssége.

Kedves Rózsa, kívánom, hogy még sok ideig lankadatlan felelősségtudattal, szeretettel, lelkes, odaadó munkával erősítsd közösségeinket.

Gratulálok a megérdemelt díjhoz!

(Elhangzott 2021. április 10-én a kolozsvári alsóvárosi református templomban, az EMKE díjátadó ünnepségén.)

Kisoklevelek

A brassói **BÚZAVIRÁG NÉPTÁNCGYŰTES**nek közösségformáló ereje, valamint a barcasági néptánckultúra megteremtése, fejlesztése, a hagyományok kutatása és éltetése, illetve a magyarságtudat ébrentartása terén elért eredményei elismeréséül.

GUDOR KUND BOTOND református esperes-lelkipásztornak, a gyulafehérvári magyar közösség szellemi és kulturális fejlődését elősegítő tevékenysége és támogatása elismeréséül.

HENTER GYÖRGY református lelkipásztornak, a marosvásárhelyi Vártemplom felújítása, valamint a gyülekezet által közvetített közművelődési élet támogatása érdekében kifejtett tevékenységének elismeréséül.

PAPP LÁSZLÓ római katolikus atyának, a sikeres vallásos zeneművek népszerűsítése, kiemelten a marosvásárhelyi Mustármag közösségben végzett lelki, kulturális, szociális, evangelizációs tevékenységének elismeréséül.

SZABÓ ÁKOS római katolikus plébánosnak, a vajdahunyadi magyar közösség

szellemi és kulturális fejlődését elősegítő tevékenysége és támogatása elismeréséül.

SZÉKELY ZOLTÁN MÁRTON és **SZÉKELY ANNA ELI** lelkipásztor-diakónus házaspárnak, a medgyesi magyar közösség szellemi és kulturális fejlődését elősegítő, illetve támogató tevékenységük elismeréséül.

TÓTH GUTTMAN ELEMÉR elektromérnöknek, a Romániai Magyar Dalosszövetség keretében, a közművelődés szolgálatában végzett odaadó és önzetlen munkájának elismeréséül.

EMKE • Kisoklevelek

Csákány Csilla | **ANGI ISTVÁN** méltatása

A mindenkori művészet varázspillanatai elevenednek meg előttem akkor, amikor felidézem az Angi István professzor úrral folytatott beszélgetéseinket. Úgy emlékszem rá, mint a művészi képzelőerő csodáit tetten érő és értelmezni óhajtó gondolkodóra, a rendkívüli műveltség birtokában álló, teremtő szemléletmód képviselőjére, a művészi szép örökérvényűségét hirdető zeneesztétára.

Angi István hosszú évtizedeken keresztül kimagasló szellemi példaképe volt az erdélyi magyar és román művészeti, illetve zenei életnek. Minden pályatársát – legyen az zenetörténész, zeneszerző, képzőművész, filozófus, orvos vagy informatikus – türelemmel végighallgatta, jó szóval, bátorító gondolatokkal biztatta. A fiatal kollégáiban látta és láttatta a tehetséget, tanította őket legjobb tudása szerint hittel és szeretettel.

Angi István az a nagy tudású professzor volt, aki a viszonylag szűk, ám roppant igényességgel és odaadással kutató szakmai területén, a zeneesztétikán túl is nagyon széles látókörrel rendelkezett. Szépirodalom-ismerete zavarba ejtő volt: az antik görög filozófia, a klasszikus drámák, illetve a kortárs versek világában is otthonosan mozgott. Egyszer Antoine de Saint-Exupéry kis hercegének a báránkjáról mesélt. Az állatról készült rajz akkor lett „jó”, amikor a rajzlapon csak egy doboz volt, így az abban pihenő báránnyát a kis herceg fantáziája révén megfelelő méretűre formálhatta. A művészet eme varázslatos áhítatpillanatai, a széppé rendeződött vágyálmok képei vezették újabb értelmezések, az „éppentpillanatok” tetten érése, megragadása és megértése felé Angi Istvánt.

Angi professzor úr hatalmas tudásához közvetlen modor társult. Az otthonába látogatók ritkán távoztak egy Rejtő Jenő- vagy Karinthy Frigyes-szösszenet nélkül, így biztonságos és barátságos légkört teremtett a művészetek szépségeit keresgélő ifjoncnak.

De nem csak a szépirodalom berkeiben volt oly jártas. A képzőművészet iránti szeretete, a vizuális szépség iránti vonzódása megannyi képzőművészeti vagy interdiszciplináris tárgyú írásából kivilágolt. Az alapos műismertetések, az elemzői habitusát igazoló gondolatmeneteken túl humoros

Angi István (1933–2020). Horváth László felvétele

anekdotáival igen plasztikusan keretbe foglalta egy-egy festmény vagy szobor kontemplációja során észlelt vagy megélt üzeneteit.

A művészeti ágazatok dialóguslehetőségeit is szívesen vizsgálta, éppen ennek eredményeként hozta létre a *Művészetek párbeszéde* című kurzusát. Ma is hallom, ahogy mondotta volt: „a műzsák testvériségének szelleme levegőt ad a gondolkodásnak”. És valóban: a művészeti ágazatok közötti átjárhatóság, együttműködés és szintézis új lehetőségeire hívta fel figyelmünket a jelenkori esztétikai kutatások kontextusában.

Ám mindezeket túl Angi István legnagyobb szerelme mégiscsak a zene volt. Úgy gondolta, hogy az ég harmóniája és ragyogása mint transzcendentális tartalom a zenében érhető tetten leginkább. Zenei tárgyú köteteiben zenefilozófiai, érzelemesztétikai, zenetörténelmi írásokat olvashatunk, amelyeket a viszonyalkotás varázsában megfogant zeneesztétikai rendszerének fényében ismertet. Többkötetnyi zene-tudományi írásai között találunk olyan tanulmányokat és értekezéseket, amelyek J. S. Bach passióit vagy a Bolyaiak zeneesztétikáját elemzik, a reneszánsz vokális polifónia nagymesterét, Palestrinát mutatják be, továbbá Kodály Zoltán szöveg-dallam viszonyát vagy a Bartók Béla életművében felfedezhető tragikumot tárgyalják. Önálló kötetei jelentős corpuszt tesznek ki: *Zene és esztétika* (Bukarest, 1975), *Az esztétikum*

zeneisége: Esszék a viszonyalkotás varázsáról (Kolozsvár, 2001), *A zenei szépség modelljei: Zene-tudományi írások* (Kolozsvár, 2003), *Értéktől jelentésig* (Kolozsvár, 2004), *Zeneesztétikai előadások I–II.* (Kolozsvár, 2003, 2005), *Fotografii la minut din atelierlele compozitorilor clujeni* [Pillanatképek kolozsvári zeneszerzők műhelyéből] (2008), *A harmonia marad* (Nagyvárad, 2013), *Cornel Țăranu. Mărturisiri mozaicate, studii și eseuri* [Țăranu, Cornel. Mozaikszerű vallomások, tanulmányok és esszék] (2014), *Divertismente. Eseuri* [Divertimentók. Esszék] (2018), *A megérintett szép továbbgondolásai* (Kolozsvár, 2018).

Az Angi István tanár úrból áradó derűt és lelki nyugalmat keresztényi hite tette még letisztultabbá. Az áhítat és a szentség által áthatott lélek bizonyosságából elemezte és kutatta a szépet mint esztétikai értéket. A művészeti alkotásokat a szépség valóra váltásának ígéretként élte meg. A szépség áhításának állapotát, avagy az áhítatott szépség fölötti kontemplációt az égi és földi kapcsolatok komplementaritásában látta.

A vallásos elmélyülés állapotában megélt zenei élmények sorába tartozik az a tevékenysége, amelyet a Jakabffy Tamás cantus magister vezetése alatt működő kolozsvári Schola Gregoriana Monostorinensis körében élt meg. A gregorián éneket az esztétikai és szakrális értékek közötti összhang művészi megvalósulásának tartotta, és énekesi tevékenysége során is igyekezett az énekelve imádkozás élményét megélni. Úgy gondolta, hogy a gregorián ének egy olyan közösségi gyakorlat, amely során a zene átöleli a közösség tagjait, alakítja a közösség szellemi és érzelmi világát, és a mindent átfogó hit erejével irányítja a lélek rezdüléseit az Ég felé.

Hasonló odaadással fordult a magyar anyanyelvű kórusművészet és a zenei anyanyelv vizsgálata felé is. 1972-es dátummal jegyzett tanulmányában a következőket írja: „Zenei művelődésünk történetét a kórusművészet fejlődése jellemzi legjobban. Majdnem minden jelentős művészi korszak zenei keresztmetszetét kórusművészete nyújtja, esztétikai szerkezetváltozásait pedig magának a zenei létnek a minőségi változásai tükrözik, a legrégebbi időktől napjainkig. A kórus a zene értékterének próbaköve.” (Angi István: *A zenei szépség modelljei*, Polis Könyvkiadó, Kolozsvár, 2003.) A kórusművészet affektív

energiájára reflektálva kiemelte a kórusművészet egyik legfontosabb képességét: a kollektív tartalom hordozását. A közösségi szellem megfogalmazódását látta a kórus tolmácsolásában létrejött közösségi hangban. Angi István hitte, hogy a zenei anyanyelv ápolásának, megélésének és továbbadásának próbaköve a kórus. A Nagy István-i örökség arra buzdította, hogy kiemelt érdeklődéssel kövesse és vigyázóan támogassa a szép emlékű Guttman Mihály, majd Guttman Emese által dédelgetett erdélyi kórusmozgalom tevékenységét, ugyanakkor hangsúlyozottan figyeljen egykori növendékeire, akik a karvezetői pályát választották. A zene és a közösség iránti szeretet példajaként említette meg Székely Árpád karnagy munkásságát, ugyanakkor példaértékűnek tartotta a Kállay Tünde által irányított kolozsvári zeneiskola kórusainak tevékenységét, rámutatva arra, hogy a közel kétszáz gyermek lelkes éneklése biztosítéka annak, hogy zenei művelődésük a legjobb úton halad.

Angi István a zeneesztétikai kutatásain kívül számos erdélyi zeneoktatási intézmény létrehozásában is aktív szerepet vállalt. Zenepedagógusok, karnagyok, zeneszerzők, egyházzene-szek, népzene-kutatók, zenetörténészek, hangszeres előadóművészek pályáját alakította szeretetteljes szigorral, mindig szem előtt tartva az adott szakterület és a zenei nevelés kapcsolódásában rejlő lehetőségeket. A zenekritika-gyűjteményemhez írt előszóban is kiemeli: „A zenei nevelés egyik legszebb feladata elvezetni a fiatal muzsikust az ízlés spontán reakciójától az esztétikai ítélet kialakításáig.” Utalva József Attila metaforikus gondolkodására, így folytatta: „a források szívéen pohár nő» (...) éppúgy mi is elmondhatjuk, hogy az értékek tövéen, pontosabban az esztétikai, erkölcsi és transzcendens értékek tövéen üzenetek nőnek fel, és ezeket az üzeneteket (...) fel kell fejteni”. (Angi István: *Előszó*. In: Csákány Csilla: *Gondolatok a kolozsvári zenei életről. Válogatott zenekritikák*, Partium Kiadó, Nagyvárád, 2012.)

Utolsó megjelent írása egy esszé volt, amelyet a zenei hang varázsáról írt. A mágia és a művészet dialógusáról, a törekeny, ám bűvös erejű zenei hangok titkáról, a művészet, a műalkotás és az alkotó varázslatos, önkereső útjáról. Azokról a – bevezető mondatomban is említett – varázspillanatokról, amelyeket emlékeinkben féltve őrzünk.

Angi István egész életében a szépet kutatta: felmutatta a szépet, ami igaz, a szépet, ami jó, és közben jómaga is széppé, igazzá, jóvá vált ezen az úton. Írásaival utat mutatott, és továbbra is utat mutat mindazoknak, akik minél teljesebben kívánják megélni a művészet szépségeit, minél több értékkel szeretnék feltölteni lelküket a földi és transzcendens szépség egyensúlyjátékának harmóniájában, fölemelt szívvel, az Ég felé tekintve.

(Elhangzott 2021. november 13-án, Kolozsváron, a Református Kollégium dísztermében, a Romániai Magyar Dalosszövetség ünnepi közgyűlésén.)

Romániai Magyar Dalosszövetség • Posztumusz Életműdíj

Gergely Zoltán | ALMÁSI ISTVÁN méltatása

Almási István 1934. december 8-án született Kolozsváron. Zenekedvelő lelkészcsaládban nőtt fel, így már elemi iskolás korában, nyolcévesen hegedülni tanult. 1945 és 1948 között a Kolozsvári Református Kollégium diákja volt, azonban az egyházi iskolák államosítása miatt a 2. számú Fiúliceum tanulójaként érettségizett 1951-ben. Az eleinte lelkészi – titokban geológus – pályára készülődő fiatal Almási István „isteni gondviselésnek” tulajdonítja azt, hogy végül zenei pályát választott. Felsőfokú tanulmányait a Kolozsvári Gheorghe Dima Zeneművészeti Főiskolán végezte, ahol 1956-ban szerzett zenetanári és karvezetői oklevelet. Olyan kiváló tanárai voltak, mint Jagamas János, Major Ferenc és Nagy István, akik a későbbiekben nagymértékben meghatározták a fiatal népzene-kutató és karvezető munkásságát. 1989-ben dr. Romeo Ghircoiașiu professzor irányításával szerezte meg a zenetudomány doktora címet. Disszertációjának címe *Az erdélyi népzene-kutatás kezdeti szakasza (1920-ig)* volt.

A népzene-kutatás iránt még főiskolai hallgató korában kezdett érdeklődni.

Almási István (1934–2021)

Mestere Kodály Zoltán egykori tanítványa, Jagamas János volt. Vezetésével 1953-ban a nádasmenti Türebén járt először népdalgyűjtő úton, és 1954-ben közölte első szakdolgozatát. 1957. január

15-től 2004. december 1-jei nyugdíjazásáig a Román Tudományos Akadémia Kolozsvári Folklorintézetében dolgozott, végigjárva a tudományos ranglétra összes fokát: 1960-ig próbaidős kutatóként, 1960 és 1969 között kutatóként, 1970-től tudományos főmunkatársként, 1992 óta pedig I. fokozatú tudományos főmunkatársi minőségben. Jagamas János távozása után, 1960-tól egyedüli magyar kutatóként szervezte és irányította a kolozsvári műhely archívumát.

Almási István több mint 130 erdélyi és partiumi településen végzett népzenei gyűjtéseket. Jagamas Jánoshoz hasonlóan olyan falvakra irányította figyelmét, ahol korábban a kutatók csak kevésbé vagy egyáltalán nem végeztek rendszeres népzenei feltárásokat. Így olyan területeken, mint Aranyosszék, Nyárádmunte, Érmellék, Kis-Küküllő mente, Lápos mente, Szilágyság, Homoród és Háromszék, ahonnan közel ötezer vokális és hangszeres dallamot rögzített, ebből több mint négyezret le is jegyzett.

Vizsgálódásai főleg a népi dallamok osztályozására, rendszerezésére és tipológiájára irányultak, továbbá

a népzene kutatás történeti kérdéseire, az etnikai kölcsönhatásokra, valamint a tudományterületen felmerülő módszertani problémákra. Több mint félszázados munkája alatt tizenkét könyvet jelentetett meg (részben társszerzőkkel), 166 tanulmányt, cikket és recenziót közölt magyar, román, angol és német nyelven. Ezenkívül 190 előadást tartott különböző tudományos tanácskozásokon, közművelődési fórumokon és oktatási intézmények rendezvényein Romániában, Magyarországon, Ausztriában, Szlovákiában és Németországban népzenei, egyházzenei és zenetörténeti témákról. Idegen nyelvű tudományos közleményeit is saját maga írta román, német és angol nyelven, fordítóra nem volt szüksége.

Munkái közül kiemelném *A lapádi erdő alatt* című kötetét, amelyet Szenik Ilonával és Zsizsmann Ilonával közösen adtak közre. 1969-ben Olosz Katalin *Magyargyerőmonostori népköltészet* című monográfiájában százlappnyi függeléként több népdalt tett közzé a falu énekes repertoárjából. 1970-ben Marosvásárhelyen, Iosif Herțaával közösen adta ki a *245 melodii de joc. 245 népi táncdallam. 245 Tanzmelodien* című gyűjteményt, amely magyar, román és szász szöveges táncdalokat, illetve hangszeres népzenei tartalmaz. 1972-ben látott napvilágot a *Tavaszi szél vizet áraszt* című antológia. Többéves gyűjtőmunka és rendszerezés után, 1979-ben adta ki a Kriterion Kiadónál a *Szilágy-sági magyar népzene* című népdalgyűjteményét, amellyel 1981-ben elnyerte a Román Akadémia Ciprian Porumbescu-díját. 1974-ben Benkő Andrással és Lakatos Istvánnal közösen jelentették meg a *Seprődi János válogatott zenei írásai és népzenei gyűjtése* című hiánypótló, ismeretlen népzenei anyagot tartalmazó kötetet. 1984-ben rendezte sajtó alá Jagamas János *A népzene mikrokozmoszában* című tanulmánykötetét. 1986-ban a Faragó József gondozásában megjelent *Virágok vetélkedése. Régi magyar népballadák* című kötetéhez ő válogatta és rendezte sajtó alá a dallamokat.

2009-ben 75. születésnapja alkalmából Kolozsvárt jelent meg *A népzene jegyében. Válogatott írások* című munkája, amelyben szinte fél évszázados munkájának eredményeit foglalja össze. Ez a kötet függeléként tartalmazza addig megjelent munkáinak teljes jegyzékét is (307–323. old.). Utolsó gyűjteményes kötete 2019-ben Budapesten jelent meg a Magyar Művészeti Akadémia kiadásában „*Most jöttem Erdélyből...*” *Írások népzeneiről és népdalkutatásról* címmel. Ebben a könyvében főleg az életpálya utolsó évtizedének termése található. A kötet végén fegyelmezett tömörséggel, szenttelen tárgyúsággal foglalja össze saját életútjának eseményeit. Stílusa minden megjelent közleményében pontos, világos, fegyelmezett, ugyanakkor eredeti.

Almási István nemcsak a népzene-tudomány terén mutatott fel kitűnő eredményeket. Éveken át, kántori tevékenysége mellett, több kórust vezetett, 1990 és 1993 között pedig elvállalta az Erdélyi Református Egyházkerület főgondnoki tisztségét.

Kivételes szakmai tudását és nagyra becsülttségét az évek során felhalmozott díjak és kitüntetések bizonyítják. Addigi munkája elismeréseképpen 1970-ben megkapta a Kulturális Erdemrendet. Zene-tudományi munkásságáért 2001-ben a Magyar Köztársaság Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma Szabolcsi Bence-díjjal tüntette ki. 2004-ben a Romániai Magyar Dalosszövetség a népzene kutatás terén elért kiváló eredményeiért Jagamas János-díjjal jutalmazta. 2004-ben Budapesten a Magyar Művészetért Díj Kuratóriuma Kodály Zoltán-émlékdíjat adott át neki. 2009-ben a Magyar Tudományos Akadémia a Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottságának a határozata alapján lett az Arany János-érem birtokosa. 2010-ben a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem szenátusa a Doctor Honoris Causa címet adományozta a számára. Teljes munkássága elismeréseként 2014. december 8-án a Kriza János Néprajzi Társaság Életműdíjjal tüntette ki. Ugyanebben az évben jelent

meg a *Pontosan, szépen. Almási István 80. születésnapjára* című tanulmánykötet (Szerk. Salat-Zakariás Erzsébet. Kolozsvár, Mega Könyvkiadó, 2014.), amelyben magyar és román népzene-kutatók tisztelegtek a születésnapját ünneplő idős kutató előtt.

Almási István egyik fő érdeme az, hogy az újonnan indult magyar nyelvű zenei főiskolákon vállalt népzene-oktatást. Éveken át a Babeş-Bolyai Tudományegyetem Református Tanárképző Kar Zenepedagógia Tanszékén, a marosvásárhelyi Színházművészeti Egyetem Zeneművészeti Karán és a Partiumi Keresztény Egyetem Egyházzene szakán, Budapesten az ELTE Folklor Tanszékén, valamint a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Népzenei Tanszékén tartott előadásorozatot a magyar népzene stílusrétegéről és a népzene kutatás történetéről.

Rendes tagja volt Magyar Művészeti Akadémiának, tiszteletbeli tagja a Magyar Kodály Társaságnak, alapító tagja a Kriza János Néprajzi Társaságnak, levelező tagja a Magyar Néprajzi Társaságnak, külső köztestületi tagja a Magyar Tudományos Akadémiának, tagja az Erdélyi Múzeum-Egyesületnek, a Magyar Zene-tudományi és Zenekritikai Társaságnak, a Romániai Zeneszerzők és Muzikológusok Szövetségének és a Nemzetközi Magyarságtudományi Társaságnak.

Almási István, az erdélyi magyar népzene-tudomány nagy alakja 2021. március 8-án visszaadta lelkét Teremtőjének. Halála óriási veszteség az egész magyar népzene-tudomány számára. Szakmai igényessége olyan megnyerő emberi tulajdonságokkal párosult, hogy eltávozásá most nagy úrt hagyott maga után nemcsak szakmai, hanem baráti környezetében is. Fájó szívvel búcsúztak tőle hozzátartozói, egykori munkatársai, volt tanítványai, ismerősei.

(Elhangzott 2021. november 13-án Kolozsváron, a Református Kollégium dísztermében, a Romániai Magyar Dalosszövetség ünnepi közgyűlésén.)

Székely Árpád | **GERGELY ZOLTÁN** méltatása

Gergely Zolit eleven, nem mindig szófogadó, de érdeklődő és szorgalmas természetű kilencedik osztályos diákként ismertem meg a Kolozsvári Református Kollégiumban.

Hamar felismertem, hogy szereti a népzénet, és nagyon sok érdekes dolgot hozott magával a családjából, és szülőfalujából, Magyarborszásról. Szeretett énekelni, különösen szép tenor hangja volt, így beválasztottam a kollégium énekkarába.

Több hangszeren is ügyesen játszott, természetesen hallás után. Miatta szerettem be egy tangóharmonikát a kollégiumba, ő volt ugyanis az egyetlen diák, aki ezt a hangszert szépen megszólaltatta. De odaült a zongorához vagy az orgonához is, amit én nagyra értékeltem, majd később a diákok egyházi énekeket játszó együttesében gitározott is. Ahogy teltek az évek, egyre jobban beilleszkedett a kollégium zenei életébe. Egyike volt a legjobb és megbízhatóbb kórustagoknak, mindig számíthattunk rá. A bentlakás mindennapi teendőiből is kivette részét, nagyobb diákként sokat segített a nevelőnőknek és osztályfőnöknőjének egyaránt.

2005-ben felvételizett a Babeş–Bolyai Tudományegyetem (BBTE) Református Tanárképző Karára, Zenepedagógia szakra, ahol megismerkedett a kolozsvári zenei élet nagyjaival, például dr. Szenik Ilonával és dr. Almási Istvánnal. Mindketten meghatározták életének további alakulását. Értékeltek és segítettek a népzenei tárgyú kutatásait, gyűjtéseit, elért eredményeit. Barátságukba fogadták, és szinte saját gyermeküként szerették, tanították és irányították. Gergely Zoltán jó diáknak bizonyult.

A licenc- és mesteri fokozat megszerzése után, 2010-ben beiratkozott a BBTE Hungarológia Doktori Iskolájába, doktori disszertációját 2014-ben védte meg. Doktori tanulmányai során két témavezetőjének, dr. Pozsony Ferencnek és dr. Szenik Ilonának a támogatását élvezte.

A Román Tudományos Akadémia kolozsvári Folklór Intézetének munkatársaként komoly és értékes munkát tett le az asztalra. Több nyelven tartott előadásokat, kapcsolatban állt a bukaresti és budapesti intézetekkel is, valamint Budapesten több alkalommal szakképzésen vett részt, illetve kutatásokat végzett.

Kutatási témája a mezőszéki népzene. Több mint huszonöt tanulmányt és recenzíót közölt magyar, román és angol

Gergely Zoltán

nyelven a mezőszéki kántálóénekek dal- és szövegrepertoárjáról, a mezőszéki lakodalom énekrepertoárjáról, valamint a kolozsvári Folklór Intézetben található népzenei anyagról.

Dr. Gergely Zoltán jelenleg a Román Tudományos Akadémia Folklór Intézetének munkatársa, népzenekutatója, valamint a Kolozsvári Református Kollégium zenetanára és karnagya.

Legfontosabb publikációi: *Mezőszéki kántáló énekek* című monográfiája, amelyet a Hagyományok Háza adott ki 2016-ban, DVD-melléklettel; valamint a 2019-ben megjelent *Szenik Ilona népzenei gyűjteménye*, ez a háromnyelvű, DVD-melléklettel ellátott multimédiás kiadvány, amelyet Pávai Istvánnal közösen szerkesztettek.

Felsorolnám a legfontosabb díjakat és elismeréseket, amelyeket középiskolás kora óta szerzett:

2001: A Kolozsvári Unitárius Kollégium által szervezett népdalverseny, I. díj;

2002: A Bethlen Kata Diakóniai napokon szervezett népdalverseny, I. dicséret;

2003: A Kolozsvári Református Kollégium által szervezett népdalverseny, I. díj;

2003: A Bethlen Kata Diakóniai Napokon szervezett népdalverseny, II. díj;

2005: Az Apáczai Társaság által szervezett népdalverseny, I. díj;

2007: Hajnal Akar Lenni Kárpát-menedencei népdalverseny, Szatmárnémeti, I. dicséret;

2007: Pacsirta Nemzetközi Népdalverseny, Magyarország, Aranypáva díj;

2007: Hajnal Akar Lenni, Kárpát-menedencei népdalverseny, Szatmárnémeti, Énekesek díja;

2007: Hajnal Akar Lenni, Kárpát-menedencei népdalverseny, Szatmárnémeti, Szugyiczki István és Kovács Éva különdíja;

2007: Hajnal Akar Lenni, Kárpát-menedencei népdalverseny, Szatmárnémeti, Tradíció Alapítvány különdíja;

2008: Hajnal Akar Lenni, Kárpát-menedencei népdalverseny, Szatmárnémeti, A KÓTA Aranyfokozat díj, a Tradíció Alapítvány különdíja;

2008: XVII. Nemzetközi népzene- és néptáncfőverseny, Választ, I. díj;

2009: A Romániai Magyar Dalosszövetség által szervezett Magyar Népdaléneklési Versenyen, Kolozsvár, I. díj;

2015: A Communitas Alapítvány Alkotói Ösztöndíja;

2016: Megyei Kórusolimpia, Kolozsvár, I. díj a Kolozsvári Református Kollégium

V–VIII. osztályos gyermekkarával;

2016: Zonális Kórusolimpia, Nagyvárad, II. díj a Kolozsvári Református Kollégium

V–VIII. osztályos gyermekkarával;

2018: Megyei Kórusolimpia, Kolozsvár, I. díj a Kolozsvári Református Kollégium

V–VIII. osztályos gyermekkarával;

2018: Zonális Kórusolimpia, Szatmárnémeti, II. díj a Kolozsvári Református Kollégium V–VIII. osztályos gyermekkarával;

2019: A Román Tudományos Akadémia Kulturális Kitüntetés érme;

2020: Megyei Kórusolimpia, Kolozsvár, I. díj a Kolozsvári Református Kollégium

V–VIII. osztályos gyermekkarával;

2020. Online Kórusverseny, országos I. díj a beküldött felvételek alapján; I. díj az V–VIII. osztályos énekkarával és a Kolozsvári Református Kollégium kórusával.

Nagyon büszke vagyok a volt növendékemre, akinek segíthettem általmegvalósításában. Kívánok neki sok erőt, még több sikert és szép eredményt, és Isten gazdag áldását további életére, illetve munkásságára.

(Elhangzott 2021. november 13-án Kolozsváron, a Református Kollégium dísztermében, a Romániai Magyar Dalosszövetség ünnepi közgyűlésén.)

Ft. Kakucs Béla,
fr. Szilveszter

JÓNUCZ ALFONZ méltatása

Megtisztelő és kedves feladat számomra az, hogy munkatársamat, Jónucz Alfonz zenetanárt, karnagyot és volt kántort méltathatom.

A liturgiában a szent zene és ének nem díszítőelem vagy hozzátoldás, hanem a szertartás része. Ezért a liturgiának tisztelettel és gondossággal kell művelnie, illetve ápolnia a szent zenét, éneket. Örömmre szolgált, hogy Jónucz Alfonz éppen ezt tette négyéves kántori szolgálata alatt, majd karnagyként is, méghozzá kimagasló felelősségtudattal. Cselekvően vallja, hogy a hívek a közös énekléssel tudnak talán a leghatékonyabb és legszebb módon bekapcsolódni a liturgiába.

Isten csodálatos tervet készít mindnyájunknak. A lehető legszebbet, és mindenkinek személyre szabottat. Nagyszerűbb dolgot nem tehetünk, minthogy felismerjük és teljesítjük ezt a tervet. Jónucz Alfonz komoly elhivatottságot és felelősségtudatot kívánó pályára lépett. Hivatásán keresztül, feladatai teljesítésével Istent, embertársait és a társadalmat szolgálja.

Jónucz Alfonz minden képességével és adottságával azon fáradozott, hogy megvalósítsa keresztény hivatását. Akár követendő példaként is állíthatnánk a fiatal nemzedék elé, hiszen a kapott talentumokat jól kamatoztatta. Zenetanári és karnagyi kötelezettségeinek példás teljesítése mellett – kérésre – elvállalta a kántori szolgálatot is, amiért ma is hálás vagyok neki. Nagy lehetőségként élte meg ezt az újabb hivatást, és természetesen ezt is nagy felelősségtudattal végezte.

Jónucz Alfonz 1978. október 30-án született a Szatmár megyei Kaplonyban. Elemi tanulmányait szülőfalujában, a Kaplonyi Általános Iskolában végezte. Középiskolai tanulmányait a szatmárnémeti Hám János Római Katolikus Gimnáziumban folytatta, majd ott is érettségizett, 1999 és 2003 között pedig elvégezte a nagyváradi Partiumi Keresztény Egyetem egyházzene-zene-pedagógia szakát.

2004-től zenetanárként dolgozik a Kaplonyi Fényi István Általános Iskolában, 2010-től a Mezőfényi Általános Iskolában és a Nagykárolyi Kalazanci Szent József Iskolaközpontban. Ezekben az intézményekben furulya- és gitárszakköröket is vezet.

Jónucz Alfonz

A három tanintézményben végzett munkája szorosan összefonódik: megalapozza a gyermekek zenei és hangszeres tudását, beoltja őket a zene szeretetével, valamint formálja a serdülőkorú növendékek zenei ízlését, és nagy ívű látásmódról, kitartó munkára neveli őket.

Az egykori diákok és kórustagok örvendve idézhetik fel azokat az ének- és hangszeres próbákat, táborokat, kirándulásokat, amelyeket Jónucz Alfonz tartott, szervezett meg. Hosszú évekre elegendő útravalóval látta el a fiatalokat és felnőtteket egyaránt.

2004-től a nagykárolyi Collegium régizene-együttes tagja, a Kaplonyi Katolikus Plébánia Kórusának karnagya, valamint a Fényi István Általános Iskola Musikanten Furulya Együttesének szakmai vezetője.

Jónucz Alfonz karnagy és kántor munkássága alatt a plébániakórus 2009. szeptember 30-án fölvette az egykor Kaplonyban szolgáló ferences szerzetes és egyházzene-sz, Páter Szabó Dömjén nevét.

A Musikanten Furulya Együttes azal a céllal jött létre, hogy az általános iskolai ünnepeket díszesebbé és szebbé tegye. Repertoárjukat olyan alkotások teszik ki, amelyek a népzeneből, a reneszánszból, a barokkból, a bécsi klasszicizmusból és a 20. századi zenéből merítenek.

Jónucz Alfonz 2008 és 2012 között a Kaplonyi Katolikus Plébánia kántori

szolgálatát látta el nagy szakértelemmel, felelősségtudattal és hozzáértéssel. 2009-től a Portativ.K egyesület alapítója és elnöke. Az alapítvány célja segíteni a Nagykároly környéki műkedvelő és professzionista zenészeket, valamint koncertlehetőséget biztosítani a zenekedvelő gyerekeknek, fiataloknak és felnőtteknek. 2020-tól a Nagykárolyi Kalazanci Szent József Énekkar karnagya lett. 2012-es megalakulása óta tagja a nagykárolyi Carmina Renascentia régizene-együttesnek, amely a reneszánsz kor zenéjét hozza közelebb a nagyerdeműhöz. Külön hangsúlyt fektetnek az erdélyi források felkutatására – dolgoztak már fel marosvásárhelyi, gyulafehérvári és brassói kéziratokat –, és e kevésbé ismert, gazdag zenei anyag bemutatására.

Egy tanmese szerint egy fiatal szerzetes arról panaszkodott előljárójának, hogy sokszor nem tud figyelni a szentmisére, legtöbbször pedig nem is emlékszik a prédikációra. Erre a bölcs mester elővett a kamrából egy régi, piszkos kosarat, és azt mondta: „*Fiam, most egy héten keresztül minden reggel hozz a kútról vizet a kosárban!*” A tanítvány nem igazán értette, hogyan használhatná a kosarat vízhozásra, de mivel tisztelte mesterét, engedelmeskedett neki. A hét elteltével a mester magához hívatta a szerzetest, és azt kérdezte: „*No, mennyi vizet hoztál?*” Ő így felelt: „*Egy csepp nem sok, annyit sem, atyám.*” A mester bólintott, majd azt kérdezte: „*Sejtettem. De kaptál-e választ a kérdésedre?*” „*Igen – szólt a tanítvány, s már kezdte érteni. – A kosár azelett piszkos volt; most tiszta lett, és az is maradt.*”

Ezt teszi Jónucz Alfonz is. Tudja, hogy a befektetett idő és energia a pillanat terméke, s talán fölösleges vízhozásnak tűnik. Ennek ellenére komoly hivatástudattal tanít, szervez, s tart ének-, kórus- és hangszerpróbákat, táborokat, ezzel a talentummal szolgálja az érintetteket. Élteni őt a remény, hajtja a vágy, a kötelelősségtudat, hogy a családjá mellett a közösségért is tennie kell.

Tudja, hogy valójában nem ő, hanem Isten a történelem írója. De azt is tudja, hogy a Gondviselő Istennek szüksége van ránk: kezünket, lábunkat, értelmünket, szívünket s szánkat használja ahhoz, hogy másokat tanítson, értékeket közvetítsen és kincseket adjon tovább.

Meggyőződésem, hogy Jónucz Alfonz az erdélyi-partiumi magyar kóruskultúrában és hangszeres zenében

elért művészi eredményei, valamint a karnagyi és kántori szolgálattal járó szervező tevékenységei miatt érdemesnek bizonyult a Márkos Albert-díjra, ami minden bizonnyal ösztönzőleg hat további szolgálatára, életpályájára.

Látszólag nem változik a világ sorsa, mégis, a Jónucz Alfonzhoz hasonló ének- és zeneértő, művelő apostolok

fáradhatatlanul munkálkodnak azon, hogy kincseinket átmentsék a sodró idő egyik partjáról a másikra. Ezért dícséretet érdemelnek, hiszen jelentős népnevelő, közösségformáló és összetartó szerepet töltenek be a magyarság életében.

Szívből gratulálok Jónucz Alfonzhoz és a szövetség valamennyi díjazottjának,

illetve a 100. születésnapját ünneplő Romániai Magyar Dalosszövetség minden tagjának.

(Elhangzott 2021. november 13-án Kolozsváron, a Református Kollégium dísztermében, a Romániai Magyar Dalosszövetség ünnepi közgyűlésén.)

Romániai Magyar Dalosszövetség • Rónai Antal-díj

Musáth Gyula | LÁZÁR LÁSZLÓ PÁL méltatása

Uzomban és egész Székelyföldön rendkívüli tisztelet és szeretet övezi az 1969-ben született Lázár László karnagyot, a háromszéki fúvószenekar elkötelezett hívét és képviselőjét. Szeretik őt a zenészei, szereti őt a közönség, tisztelik őt a megye fúvószenekarainak tagjai és karmesterei is. A látszólag egyszerű dirigálása pontosan feltárja a megszólaló zenemű lényegét, tekintetével és mozdulataival a játékos zenészeknek egyértelműen kijelöli az előadói teendőket.

A zenélést haronásként kezdte 1980-ban az uzoni Tatrangi Sándor Iskola zenekarában, de később több hangszeren is megtanult játszani: tubán, tenorkürtön, trombitán. 1991-ben, huszonegy éves korában tanítani kezdett az akkori uzoni szeszgyár fúvószenekarában, amelynek tagja is volt. Azóta is megszakítás nélkül oktatja főleg a gyerekeket és fiatalokat. A hosszú évek alatt több száz tanítványa volt, többen közülük hivatásos zenészek vagy zenetanárok lettek.

Az Uzoni Atlantisz Művelődési Egyesületet huszonegyen alapították meg 1998-ban, Kodály Zoltán szellemiségének jegyében: „A tűznek nem szabad kialudni. Az ember zene nélkül nem teljes egész, csupán töredék. A zene mindenkié.” Az uzoni egyesületnek már a megalakulása óta oszlopos tagja

Lázár László Pál

volt, majd 2014. augusztus 22-én a vezetője lett.

Az egyesület átalakult az irányítása alatt: a létszám hatvan főre nőtt, a csapat tagjai Lázár László Pál érdemeinek köszönhetően zenei téren is sokat fejlődtek. Jelenleg különböző korosztályok szerint, csoportokban folyik az oktatás. A legkisebbek két-három éven át furulyáznak, ezután további három-négy

évre átkerülnek a gyermekzenekarba, ahol más hangszereken játszanak. A végső cél az, hogy bejussanak a „nagy” zenekarba, majd továbbvigyék a több mint hetven évre visszatekintő uzoni fúvós tradíciókat. A hagyományokat hivatott követni az uzoni Megyei Fúvóstaalkozó is, amelyet az egyesület megalakulása óta évente megszerveznek.

A Lázár László Pál vezette Atlantisz Fúvószenekar rendszeres résztvevője belföldi (Réty, Barátos, Zágón, Tusnádfalu, Torja, Galac, Szászsebes, Segesvár, Sepsiszentgyörgy) és magyarországi (Békéscsaba, Csorvás, Tolna, Mezőkövesd) zenei rendezvényeknek egyaránt. Repertoárjukban felcsendülnek hagyományos magyar történelmi indulók, klasszikus és népdalfeldolgozások, ugyanakkor változatos könnyűzenei darabok.

Karnagyi munkájával a fiatal nemeszedékek képzését szolgálja, hogy az európai zeneművészet remekműveit a jövőben is a legmagasabb színvonalon szólaltathassák meg.

Szívből gratulálok Lázár László Pálnak a Romániai Magyar Dalosszövetség által megítélt Rónai Antal-díjhoz, további sok sikert és szép eredményeket kívánok.

(Elhangzott 2021. november 13-án Kolozsváron, a Református Kollégium dísztermében, a Romániai Magyar Dalosszövetség ünnepi közgyűlésén.)

Molnár Botond | **MOLNÁR ÁRPÁD** méltatása

Sok zenész csak jónéhány kritikus állomás után érkezik el a felismeréshez, hogy írnia kell. Ők a zeneművek előadása mellett a komponálással tudják leginkább kifejezni mindazt, ami a lelkükben van; változatos harmóniák, dallamok és motívumok játékaival képesek egy új világot megalkotni.

A szamosújvári Alkantarai Szent Péter római katolikus templom kántor-karnagyát, Molnár Árpádot ma Zsizsmann Rezső-díjban részesítették. E kivételes napon lehetetlen olyan zenei szekvenciát, jól megszerkesztett modulációt vagy különlegesen felépített akkordot alkotni, amely jól ábrázolható emberi történetét, ami ehhez a szakmailag jelentős pillanathoz vezetett.

Árpád a kommunizmus alkonyán született egy maroshévízi zenészcsaládban, a helyi római katolikus templom kántorának második gyermekeként. Már kislányként az orgona bűvöletébe került, megismerte és megszerette annak minden elemét, a legnagyobb siptól a legkisebb szelepig. Ezek is hozzájárultak ahhoz, hogy kisgyermek kora óta vénáiban csörgedezik az egyházzene iránti szeretet: már középiskolásként kántori szolgálatot végzett édesapja mellett a hétköznapi miséken, emellett zongorázni tanult.

Élete nemsoká a második tételhez ért, amely a gyulafehérvári egyházzenei barangolások köré épült, ahol nagyon hamar felismerték a tehetségét, szakmai ismereteit és elhivatottságát, így akkori tanára, Geréd Vilmos kinevezte őt főkántornak. A szolgálat mellett számos más zenei tevékenységet is végzett, például belekóstolt a karvezetői feladatokba is.

A gyulafehérvári évek után Kolozsvárra költözött, ahol több területen is felsőoktatási képzésben részesült.

Molnár Árpád

A Babeş-Bolyai Tudományegyetem Római Katolikus Teológia, illetve Bölcsész-tudományi karán eltöltött idő beépült általános és egyházzenei ismereteibe. Ezek után beiratkozott a kolozsvári Gheorghe Dima Zeneakadémiára, és Erich Türk tanítványaként tovább fejlesztette orgonajátékát, majd a mesterképzésen Miklós Noémi és Maczelka Noémi irányításával finomította hangszeres és előadói képességeit.

A kántori szolgálat soha nem hiányozhatott az életéből. Kolozsváron töltött éveit a szamosújvári Alkantarai Szent Péter római katolikus templomban kezdte kántori tevékenységét, amit azóta is töretlenül, nagy odaadással végez. Nem tétlenkedik akkor sem, amikor a mise után kihunynak a fények a templomban, és az orgona szellődájából az utolsó csepp levegő is elillan. Ilyenkor is rendületlenül tanul, szervez, kórust vezet és orgonakoncerteket ad. A szamosújvári templom felújításának

egyik hozadéka, hogy az örmény katolikus közösség kántori feladatait is elvállalta. Fáradtságot nem ismerő lelkesülettel vetette bele magát a felkészülésbe. Az örmény kultúrában, nyelvben és zenei világban szerzett mélyreható ismereteket, hogy a szamosújvári örmény katolikus közösségnek is teljes egyházzenei élményt nyújtson. A templomrestaurálás során újabb területen szerzett tapasztalatot, hiszen irányítása alatt újjászületett a templom Angster orgonája.

Eddigi munkásságát és életét úgy fonta körbe a kórusmuzsika, ahogy az orgonasípok a bennük keletkező állóhullámokat – egyik sem létezhet a másik nélkül. Jelenleg a kolozsvári Visszhang kórus és a Szent Mihály-templom Szent Cecília kórusának tenoristájaként tevékenykedik, illetve Szamosújváron saját egyházi kórust igazgat. Emellett rendíthetetlenül oktat és fejleszt. Aki járt már a szamosújvári próbatermében, annak bizonyára feltűnt a jókora, piros színnel teleírt filctábla – a kórus-tagokat a zeneelmélet alapjaira tanítja, valamint zongorát oktat a kolozsvári Instrumentor egyesületnél.

Fiatal kora ellenére olyan gazdag életpályával bír, amelyet nem lehet egyetlen zeneműbe sűríteni. Kívánom, hogy munkássága hasonló, töretlenül kiemelkedő ívben folytatódjon, hogy a jövőben egy zeneszerző oratóriumban foglalja össze életét.

Addig maradjon a próza és az elismerő szavak, hiszen óriási öröm számomra, hogy a Romániai Magyar Dalosszövetség az idén Molnár Árpád barátom eddigi teljesítményét Zsizsmann Rezső-díjjal jutalmazza.

(Elhangzott 2021. november 13-án Kolozsváron, a Református Kollégium dísztermében, a Romániai Magyar Dalosszövetség ünnepi közgyűlésén.)

Lőfi Gellért | SZILÁGYI ZSOLT HERBERT méltatása

Szilágyi Zsolt Herbert 1972-ben született zenészcsaládban. Apai nagymamája a gyulafehérvári érseki székesegyház kántora; édesapja, Szilágyi Zsolt köztisztviselőként álló zenetanár, énekművész, karnagy; édesanyja, Marika néni kiváló zongoratanárnő; húga, Lotte német irodalmat tanít a bostoni Harvard Egyetemen.

A multikulturalitás és a zene magas fokú művészetének ötvözte meghatározta gyermekkorát, hiszen édesanyja sváb származása egyesült az apai magyar kitartással, állhatatossággal. Ez jellemzi Herbert életét, a német-magyar kétnyelvűség, a német pontosság és a magyar lelkesedés, a német precizitás és a magyar kitartás, a német kultúra és a magyar hagyománytisztelet, a német felfogás és a kitartó magyar munka. Talán ez a fajta multikulturalitás teszi lehetővé számára azt, hogy mindig nyitott maradjon az újra, a modernre, de sose feledkezzen meg a ráhagyott örökségről, a beleoltott tudásról, saját népének és közösségének kultúrájáról.

Szilágyi Zsolt Herbert zenei tanulmányait a sepsiszentgyörgyi zeneiskolában kezdte, ahol Kalló Évánál zongorát, Szarvas Józsefnél pedig zeneelméletet tanult, majd a brassói zeneegyetemen folytatta felsőfokú tanulmányait: Nicolae Bicánál karvezetést, Cornelia Orbannál zongorát, Szalay Zoltánnál összhangzattant, Teodor Țuțuiunánál pedig ellenpontot tanult.

1990-től a Vox Humana kamarakórus tagja, segédkarnagya lett, valamint 2012-től – édesapja hirtelen megbetegedése óta – a kórus teljes értékű karnagya, vezetője és újjászervezője.

1991 óta a Sepsiszentgyörgyi Művészeti Népiskola ének-zongora tanára, valamint a Plugor Sándor Művészeti Líceum korrepetitora.

A capella és vokálszimfonikus koncertek, külföldi kóruskiszállások, versenyturnék rendszeres szervezője, a sepsiszentgyörgyi Session Jazz Band zongoristája, az Erdély hangja, a Háromszéki Koncertkaraván, valamint az Isztambuli Nemzetközi Kórusverseny zsűrijének tagja, a 2021-es *István, a király – Székelyföldi Nagyprodukció* ötletgazdája, énektanára, zenei vezetője és szervezője.

Zenei igényessége már gyermekkorában megmutatkozott. Sipos Zoltán,

Szilágyi Zsolt Herbert. Kép: a Vox Humana Énekkar honlapja

a Pro Musica kamarakórus karnagya mesélte, hogy egy alkalommal a fiatal Herbert elkísérte egy kiszállásra a Vox Humana kamarakórust, majd miután végighallgatta a koncertet, a kórustagok méltatása helyett csak annyit mondott, hogy „kicsit hamis volt”. Már akkor megnyilvánult a zene iránti kitartó igényessége. Munkájára, tanítási stílusára, karnagyi utasításaira, művészi karrierjére egyaránt ez az igényesség jellemző. Kórustagjainak az első kötelező utasítás: „Légy pontos, és tanul meg a művet kívülről!” Talán egyesek számára ez elutasító lehet, de a következetes munkának ez az egyik alapfeltétele. Mi sem bizonyítja jobban ennek a következetes, igényes munkának a gyümölcsét, mintsem az elmúlt évek elért eredményei, koncertjei és fesztiválrészvételei.

Évi rendszerességgel vesznek részt a felsőháromszéki kórusok találkozásán Kézdivásárhelyen, valamint a Háromszéki Kamarakórusok, illetve lehetőség szerint az Ökumenikus Kamarakórusok Fesztiválján Sepsiszentgyörgyön. De az elmúlt évtizedben számos európai rendezvényen is felléptek, többször is díjjal tértek haza:

2014: Isztambuli Nemzetközi Kórusverseny, arany minősítés;

2015: Tavaszváró hangverseny a Szent József-templomban;

2015: Európai turné, rögtönzött éneklés Johann Sebastian Bach sírjánál;

2015: Magdeburgi European Choir Games fesztivál;

2016: Tisztelgés Szilágyi Zsolt karnagy előtt – születésnap hangverseny Sepsiszentgyörgy főterén;

2016: A Vox Humana kamarakórus brüsszeli turnéja;

2016: Wolfgang Amadeus Mozart *Requiem* című művének előadása a sepsiszentgyörgyi Vox Humana, Pro Musica és Laudate kamarakórusok, valamint a Georgius kamarazenekear közreműködésében;

2017: A dél-tiroli Alta Pusteria Nemzetközi Fesztivál;

2017: Rangos hangverseny a sepsiszentgyörgyi Krisztus Király templomban, közösen a kézdivásárhelyi Cantus, a sepsiszentgyörgyi Pro Musica, valamint a budapesti Stella kamarakórusral;

2018: Carl Orff *Carmina Burana* című művének előadása a 27. Szent György Napokon, a Vox Humana, a Pro Musica, a Laudate, a Campanella Gyermekkar és a Georgius kamarazenekear közreműködésében;

2018: Krakkói Nemzetközi Egyházi Kórusverseny, bronzérem;

2019: Közös hangverseny a váci Vox Humana kamarakórusal;

2019: A sepsiszentgyörgyi kórusok első találkozója, a következő alkalom megszervezését a Vox Humana kamarakórus vállalta fel;

2020: Johann Sebastian Bach *Karácsonyi oratóriumának* előadása a Pro Musica és a Laudate kamarakórusokkal, valamint a Georgius kamarazenekearral közösen;

2021: *István, a király – Székelyföldi Nagyprodukció*;

2021: Cezar Franck *Dextera Domini* – a Vox Humana, a Pro Musica, a Laudate kamarakórusok és Erich Türk orgonaművész előadásában.

„Tanítsátok Isten népét szépen és ájtatosan énekelni. Apostoli áldásom reátok.”

(II. János Pál pápa, 1982)

Ezt az üzenetet bírta II. János Pál pápa 1982-ben a sepsiszentgyörgyi Vox Humana kamarakórus tagjaira az egyik vatikáni audienciáján. Úgy gondolom, hogy ez a tanítás és áldás azóta is végigkíséri a kórus tagjait, illetve mindenkori vezetőjét.

A sepsiszentgyörgyi Vox Humana kamarakórus hozzájárult a háromszéki kóruskultúra meggyökerezéséhez, valamint az alapítása óta eltelt közel ötven esztendő alatt az éneklés igazi

utazó apostolává vált – mondotta Fórika Balázs, a kézdivásárhelyi Cantus kamarakórus karnagya egy ünnepi hangversenyen.

A zene üzenetet hordoz, hirdeti az igazat, a szépet, a szent élet céljait. Az elmúlt közel ötven év fellépései, az elismerések és a díjak bizonyítják, hogy a Vox Humana kamarakórus olyan értéket közvetít, amelyre az emberi léleknek szüksége van. Az alapító karnagy kitartó munkája, amelyet fia átvett, és szívvel-lélekkel tovább folytat, méltán állít követendő példát a helyi, erdélyi és európai kóruskultúrának, illetve kórusmozgalomnak egyaránt.

Herbert mindig nyitott az újra, a modern kórusirodalom kipróbálására.

Bátran nyúl ma élő, kortárs zeneszerzők műveire, nem fél kipróbálni akár a merészebb hangszerkísérettel megszólaltatott darabokat sem, de tiszteletben tartja mindig a zenei hagyományt, azt a kulturális örökséget, amelyet szüleitől és tanáraitól kapott, és amelyet kitartó igényességgel vall.

A koncertjein olykor megszólaltat kórusával egy beatboxkíséretes afroamerikai dalt, máskor pedig olyan előadómódozatban adja elő Kodály Zoltán *Öregék* című művét, hogy ámulatba ejti teljes közönségét, és a zenei élmény könnyet csal a nagyérdemű szemébe. Mindezt a teljes igényesség, precizitás és profizmus oltárán.

Bátran nevezhetjük őt a háromszéki kóruskultúra apostolának. Újabb

törekvései közé tartozik az is, hogy biztos lábakra helyezze, megújítsa és intézményesítse a sepsiszentgyörgyi szimfonikus zenei életet.

Méltán gratulálok neked a Romániai Magyar Dalosszövetség által megítélt Jagamas János-díjhoz, és kívánom, hogy ez a kitüntetés tovább erősítse benned azt a kitartást, igényességet, akaraterőt, közösségszervezést és munkakészséget, amellyel mindennapi tevékenységeidhez hozzáállsz.

Isten áldjon, barátom!

(Elhangzott 2021. november 13-án Kolozsváron, a Református Kollégium dísztermében, a Romániai Magyar Dalosszövetség ünnepi közgyűlésén.)

Romániai Magyar Dalosszövetség • Guttman Mihály-díj

Major László | **VARGA ISTVÁN** méltatása

Varga István több mint negyven évig volt a nagy múltú székelyudvarhelyi Székely Dalegylet Férfikórus művészeti titkára, majd ügyvezető elnöke – jelenleg tiszteletbeli elnöke. Gyakran köszöntött kórusokat, dicsért karnagyokat. Számtalanszor köszöntötte az általam vezetett Cantilena Kamarakórust, és dicsért engem is. Legszívesebben ott helyben visszadicsértem volna; de ami késik, nem múlik, így hát most viszonzom a kedves szavakat.

Egy kóruselnök munkája nem túl látványos, mégis nagyon értékes, amelyet illik megbecsülni. A Romániai Magyar Dalosszövetség elnöki tanácsa ilyen megfontolásból hozta létre a Guttman Mihály-díjat.

Mitől válik eredményessé egy kóruselnök munkája? Mi az, ami emlékeztet a kórustagokat, hogy kövessék őt? Meggyőződésem, hogy nem a hangzatos szavak, hanem sokkal inkább a türelem, a kompromisszumra való készség, a szerénység, a személyes példa.

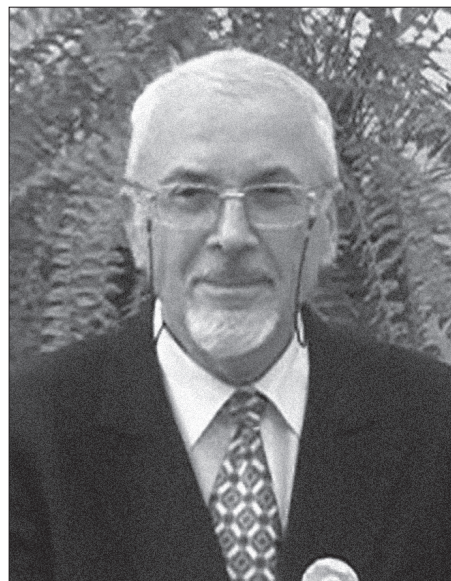
Jól ismerem Varga István kollégám munkásságát, ezért úgy gondolom, hogy a kórustagok követendő példaként tekinthetnek rá. Talán ezért is lehetett ilyen sokáig egy harminc-hatvan tagú közösség élén, még akkor is, ha negyvenéves kórustevékenysége során

karmesterek és művelődési házigazgatók jöttek-mentek, Varga István pedig maradt a helyén. Még a cenzúrától sújtott, agyonideologizált *Megéneklünk, Románia!* korszakot is átvészelte, kórusával együtt.

A rendszerváltozás a kóruséletben is megújulást hozott. Megnyíltak a határok, Varga István feladata pedig a kapcsolatok kiépítése, megszilárdítása és éltetése, továbbá az anyagiak biztosítása volt a rengeteg utazáshoz, vendégfogadáshoz és reprezentációhoz. Az ő feladata volt a pályázatok írása és elszámolása (akkoriban még nem volt kötelező könyvelőt alkalmazni), valamint a szponzorok felkutatása. Így épültek ki a kapcsolatok Törökbálint, Szerencs, Tokaj, Győr, Jászberény és Csongrád énekkaraival.

A sok külföldi – magyarországi, szerbiai, szlovákiai – turné mellett a romániai magyar szórványvidékre is gondoltak. Varga Istvánnak köszönhetik, hogy a magyar szót, éneket a „végek végére” is eljuttatták. Az ünnepelt „hazájáról”, Beszterce-Naszód megye településeiről, Besztercéről, Bethlenről, Tekéről, Óradnáról, Radnaborekről van szó. A magyar ének még felcsendült Alsó-Felső-szentmihályon, Tordán, Kóhalomban, Dicsőszentmártonban és Máramaros-szigeten is.

Szerencsére a székelyudvarhelyi dalosok egy olyan szervezőre találtak

Varga István

személyében, aki szereti hitelesen, pontosan, időben megörökíteni a történeteket. Mindezt alátámaszthatom, hiszen 1995 és 1998 között a Romániai Magyar Dalosszövetség titkára, 1999 és 2003 között pedig a dalosszövetség elnöke voltam. Varga István pontosságára, megbízhatóságára mindig lehetett számítani.

Az események kapcsán megírt krónikák is jelentős szereppel bírnak. Kiemelnék egy összefoglaló krónikát, amely a kórus százötven éves évfordulójára

készült el, és 2018-ban jelent meg könyv formájában. Varga István társszerzője e jubileumi kötetnek, amely részletesen ismerteti a sok évtized történéseit.

Varga István nemcsak a szervezést szereti, hanem az éneklést, a társaságot és az együttléteket is dalos testvéreivel. Erről meggyőződtem még 1974–75-ben, amikor úgy másfél évig helyettesítettem Mészáros Ildikó karantányot. Akkoriban a Székely Dalegylet

Férfikara a legtöbb férfikórushoz hasonlóan nagyrészt nyugdíjasokból állt. Dalszeretőknek, jól szervezett közösségi életüknek, küldetésstudatuknak köszönhetően sikerült fiatalítani a csapatot, amihez az akkoriban még ifjú Varga István is nagyban hozzájárult.

Varga István kóruselnökben erdélyi magyar közművelődési életünk lelkes, fáradtságot nem ismerő munkáját köszönhetjük. A Romániai Magyar

Dalszövetség Guttman Mihály-díjának átadásával kérjük a gondviselő Istent, hogy áldjon meg még sok évvel egészségben és dalos kedvben, hogy sokáig maradhass a székelyudvarhelyi dalosok szervezője.

(Elhangzott 2021. november 13-án Kolozsváron, a Református Kollégium dísztermében, a Romániai Magyar Dalosszövetség ünnepi közgyűlésén.)

Báthory István Alapítvány • Szilágysági Magyarok Díszoklevél

László László | LAKÓ ÉVA méltatása

Lakó Éva, teljes nevén Lakóné Hegyi Éva – vagy nagyon sokunknak csak Éva néni – 1935. október 27-én született a Kolozsvárhoz közeli Kajántón. Több nemzedékre visszamenőleg értelmiségi-papi családból származik, ami rányomta bélyegét élete alakulására.

Egyrészt megkapta azt a puritán, szigorú, de emberséges erkölcsi nevelést és családi melegséget, ami egy ilyen családban dukált, másrészt rendelkezésre állt a családi könyvtár alapvető tudományos munkákkal és klasszikus irodalommal. Otthonról hozta azt is, hogy közösségben és közösségért érdemes élni, illetve dolgozni. A származásának negatív következményei is voltak: a lelkeszi családnak menekülnie kellett 1944 zavaros-háborús őszén, majd miután hazatért, belecsöppent a negyvenes-ötvenes évek durván osztályharcos kommunista valóságába. Hiába volt szorgalmas és jó képességű tanuló, az említett okok miatt többször iskolát kellett váltania: Bánffyhungarydon, Kolozsváron és Zilahon is volt gimnazista, végül Désen érettségizett le 1953-ban. Elemi iskoláit még korábban Kajántón, Veleméren, Ketesden járta ki.

1953-ban felvételizett a Bolyai Tudományegyetem történelem karára, majd 1957-ben diplomázott le. Egyetemi éve alatt kedvelte meg igazán a régészetet, majd ez lett a hivatása. 1957 és 1991 között a zilahi múzeum régészeként dolgozott – egy rövid időre viszont a múzeumi állása megszűnt, ezért két évig történelmet tanított egy általános iskolában. A rövid kitérő után visszatért a múzeumba, és ott szakosodott, fejlesztette és továbbképezte magát, kutatott, értéket

mentett és publikált. Leírásai és szakmai leltárai példásak voltak, soha nem találtak bennük hibát vagy kifogást.

Az 1989-es rendszerváltozás után tevékeny szerepet vállalt a zilahi RMDSZ, valamint az EME (Erdélyi Múzeum Egyesület) és az EMKE (Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület) megszervezésében. Utóbbi két egyesületnek máig aktív tagja, a zilahi EMKE-nek elnöke is. Továbbá a zilahi református egyházközségnek is oszlopos alakja, presbiter, nőtársasági tag.

Lakó Éva számos kötet társszerzője, nagyon sok tanulmányt publikált muzeológusi pályája idején, a nyugalomba vonulása után talán még többet. A teljesség igénye nélkül megemlíteném az *Acta Musei Porolissensis*, *Előre, Falvak Dolgozó Népe*, *Művelődés, Szilágyság, Hepehupa, Partiumi Füzetek* kiadványokat, amelyekben tanulmányokat és dolgozatokat közölt. Ki lehet mondani, hogy az éremtani és régészeti munkássága mellett több szakterületen is kiemelkedő tudományos munkát végzett: az egyik a zilahi késő középkori-újkorai társadalomtörténet érdekes szelete, az úgynevezett kalandosok (utcaszervezetek) kutatása és publikálása; a másik a zilahi nagytemető régi sírköveinek felleltározása és feltérképezése, az értékes és védett sírok számbavétele; a szilágysági református templomok kegyszereinek, különösen az úrasztali terítőknek a számbavétele, felleltározása, tanulmányozása és publikálása; valamint az úrasztali hímezett terítőket készítő-adományozó szilágysági nagyasszonyok életének kutatása.

Családi életéről csak egyetlen mondatot jegyeznek meg: 1959-ben férjhez

Lakó Éva

ment Lakó Zoltánhoz, e házasságból két gyermek, egy lány és egy fiú, illetve több unoka és dédunoka származik.

A mai napig aktív életet él: olvas, ír, rendezői gyűjteményeit és iratait, rendezvényekre jár, kiállításokat szervez, tudományos előadásokra kérésre, tanulmányokat ír és publikál, miközben a nála akár jóval fiatalabban folyamatos időhiányra és fáradtságra, leterheltségre panaszkodnak. Lakó Éva jócskán rászolgált arra, hogy a Szilágysági Magyarok Díj kitüntetettje legyen.

(Elhangzott 2021. szeptember 25-én a szilágysomlyói Agráripári Szakközépiskolában tartott díjátadó ünnepségen.)

Szabó Zsolt | MITRULY MIKLÓS méltatása

Mitruly Miklós évfolyamfelelős tanárom volt az egyetemen 1964 és 1969 között, a szellemi néprajz, közelebbről a népköltészet rejtjelmeibe próbált bevezetni minket. Folklorista volt – ahogyan hivatalosan nevezték őt annak idején. Nem volt fő tantárgy a néprajz; az irodalom és nyelvészet, de még a pedagógiai gyakorlat is előbbre valónak számított magyar szakon. Ő maga is a háttérben szerényen meghúzódó, halk szavú tanár volt. Talán egyszer engedett fel egy kicsit, amikor a népdalokról volt szó, és a szemináriumon megénekelte az Erdély különböző szegleteiből összekerült hallgatókat, s mert közöttünk nem volt szilágysági, hát maga is elénekelte a *Kihajtom a Virág ökröm a rétre... krasznai változatát*, ami egy kicsit más volt, mint az általánosan ismert. Saját magáról akkor sem beszélt, szűkszavú bemutatkozásából csak annyit tudtunk, hogy a középiskolát a zilahi Református Wesselényi Kollégiumban végezte 1950-ben, majd a Bolyai Tudományegyetemen szerzett magyar szakos tanári képezést 1954-ben. Pályáját az egyetemen gyakornokként kezdte, 1957-től tanársegéd lett, 1961-től adjunktus. Nem sokkal azután, hogy mi végeztünk, már fokozatosan elkezdtek a magyar szak sorvasztását. Először összevonták az irodalmi és a nyelvészeti tanszéket, és 1970-től már nem is vettek fel új tanerőt, majd a meglevők tudományos előrehaladását is befagyasztották, így Mitruly Miklós is adjunktusként vonult nyugalomba. Szakirodalmi munkásságát a *Studia Universitatis Babeş-Bolyai* c. tudományos kiadványban kezdte (1962), írásait itt, a *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények*, *Igaz*

Szó, Korunk, a budapesti *Acta Ethnographica* és *Etnográfia* hasábjain, valamint az *Irodalomtudományi és stilisztikai tanulmányok* 1981-es kötetében tette közzé. Foglalkozott a román–magyar folklórkapcsolatokkal, a magyar népköltészet területi vonatkozásaival, így a Székelykeresztúr környéki népköltészet helyével a folklórban; tanulmányozta a népköltészet és irodalom kapcsolatait Móricz Zsigmond Rózsa Sándor-regényeinek folklórösszefüggéseiben, a szerelmi tematika megjelenését a népi lírában. Népköltészeti antológiákat gondozott és előszavazott, volt egy könyvomas egyetemi jegyzete is: *A magyar népköltészet* (Kolozsvár, 1974). Már nyugdíjasként adta ki korábbi krasznai gyűjtéseit: *Szóból ért az ember. Népi elbeszélések Krasznáról* (Erdélyi Gondolat, Székelyudvarhely, 1999); *Megsúgta a kisujjam. Krasznai szólások és közmondások, kurjantások, találós kérdések* (Székelykapu, Székelyudvarhely, 2005).

Valahogy eltűnt a látókörömből, csak miután haza-, pontosabban Szilágysomlyóra költözött, és rendszeresen eljárt a Báthory István Alapítvány rendezvényeire, azután találkoztunk ismét rendszeresen, hiszen sok-sok olyan lap- és könyvbemutatót, kiállítást, könyvvásárt örök legkedvesebb emlékeim között, amit a Somlyó-hegy tövében tartottunk. Talán a *Hepeshupa* megjelenése is egy kicsit visszahozta munkakedvét, és bekapcsolódott a *Művelődés*, illetve a *Könyvesház* munkálataiba, könyvismertetőket írt, még régebbi gyűjtéseiből is közölt. Eljött a 45 éves egyetemi találkozónkra is, és ott már sokkal közvetlenebbül, valami féle derűs bölcsességgel kevert fanyar humorral faggatott minket életpályánkról, sorsunk alakulásáról. Készült

Mitruly Miklós

az 50. találkozóra, de májusról az augusztusi Kolozsvári Magyar Napokra halasztottuk, akkor már csak megemlékezni tudtunk róla.

Nem futott be fényes, látványos karriert, mégis azt hiszem, méltán került a Báthory István Alapítvány látószögébe, s méltán lett a Szilágysági Magyarok Díszoklevél kitüntetettje. Megérdemli, hogy számontartsuk, őrizzük az emléket, hiszen erről a vidékről indult, egykét téglával hozzájárult az erdélyi magyar tanügy és művelődés épületéhez, a tanárnemzedékek képzéséhez, és ide is tért haza pályájának utolsó szakaszában.

(Elhangzott 2021. szeptember 25-én a szilágysomlyói Agrárpari Szakközépiskolában tartott díjátadó ünnepségen.)

Dr. Székely Sándor | **DOKTOR SZÉMAN PÉTER LÁSZLÓ** méltatása

„**A**z iskola arra való, hogy az ember megtanuljon tanulni, hogy felébredjen tudásvágya, megismerje a jól végzett munka örömét, megízlelje az alkotás izgalmát, megtanulja szeretni, amit csinál, és megtalálja azt a munkát, amit szeretni fog” – mondotta Szent-Györgyi Albert.

Kedves barátomat és kollégámat, dr. Széman Péter Lászlót méltatom, aki 1949. november 8-án született Kolozsváron. A Brassai Sámuel Elméleti Líceum rangos oktatása segítette őt abban, hogy megtalálja azt a „munkát, amit szeretni fog”. 1967-ben érettségizett, majd tanulmányait a kolozsvári orvostudományi intézet általános orvosi fakultásán folytatta, 1974-ben diplomázott.

Egy kis szilágysági faluba, Zalhára került körorvosnak, innentől kezdve élete és munkássága a Szilágysághoz köti. 1979-ben tüdőgyógyász szakorvos lett, és a szilágysomlyói tüdőgondozóba nevezték ki, majd 1980-ban, Bocskai-öltönyben kimondta a boldogító igent.

1987-ben segített a szilágysági orgonák feltérképezésében. Kéthetes feltáró munkába kezdett Dávid István kutatóval, hogy felmérést készítsenek az összeírásra, restaurálásra váró értékes műemlék orgonákról, ezzel is segítve a szilágysági értékek megismerését. Péter a veszélyeket is vállalta, mert a hatóságok 1987-ben nem nézték jó szemmel az ilyen tevékenységeket.

1990 és 1995 között a Szilágysomlyói Városi Kórház igazgatója, 2009-ben pedig a kórház orvosigazgatója volt. 1994 és 1998 között a Román Orvosi Kamara testületében vett részt Szilágysági megyei küldöttként. 1998 és 2002 között a Szilágysági Megyei Orvosi Kamara elnökségi

tagja, 2002 és 2012 között a kamara etikai bizottságának tagja volt.

Az aktív gyógyítást mindig hozzáértéssel, emberszeretettel és szigorú kötelességtudattal végezte.

Emellett mindig felelősségteljesen munkálkodott Szilágysomlyó közösségéért akkor is, amikor városi tanácsosként a művelődési, egészségügyi, szociális bizottság elnökévé választották.

Az idők folyamán számos testületnek, szervezetnek lett tagja és vezetője, köztük az EMKE-nek, amelynek 2013 óta az elnöke, de aktív tagja az EME-nek is.

Alapító tagja a Báthory István Alapítványnak, amelynek elnöke volt 1992 és 1994 között, alelnöke pedig 1994-től 1997-ig, majd ismét elnöke 1997-től 2020-ig. Szintén alapító tagja volt az 1993-ban létrejött Magyar Egészségügyi Társaságnak is.

1993-tól kezdve minden évben megrendezik a Báthory Napokat, és miközben Szilágysomlyó nagy szülöttjére emlékeznek, nemcsak települések, hanem országok között is virágzó kapcsolatok épülnek ki.

1994-től fogva minden évben továbbképzőt szervezett a Báthory Napok részeként az egészségügyi dolgozóknak, valamint sok esetben a pedagógusoknak is. Ezekre a rangos rendezvényekre az egész Kárpát-medencéből érkeztek előadók és résztvevők, akik így jobban megismerkedtek a hepehupás, vén Szilágysággal.

Széman Péter László egyénisége, lelkesedése, szervezőképessége, határtalan munkabírása mindenre rányomta bélyegét a környezetében, nagy nyomot hagyott a vidék kulturális, szakmai, társadalmi életében.

Dr. Széman Péter

Szakmai és közéleti elismerései, kitüntetései közül a fontosabbak:

2002 – Fadrusz János-émlékplakett

2003 – 10 éves a Magyar Egészségügyi Társaság emlékérem

2007 – Gróf Mikó Imre-émléklap és -plakett

2007 – A kő marad emléklakett – 15 éves a Báthory István alapítvány

2017 – Wesselényi-díj

2019 – Magyar Arany Érdemkereszt

A mai napon elnyert Szilágysági Magyarok Díszoklevél teszi fel eddigi tevékenységére a koronát.

(Elhangzott 2021. szeptember 25-én a szilágysomlyói Agráripári Szakközépiskolában tartott díjátadó ünnepségen.)

Székely Irma | SZÉMAN RÓZSA méltatása

„**J**ót és jól! Ebben áll a nagy titok” – írja Kölcsey Ferenc. Ezt a nagy titkot fedezhetjük fel Széman Rózsa közösségteremtő tevékenységeiben is, akinek kedves, kiegyensúlyozott személyisége sokaknak példaértékű lehet.

Széman Rózsa Kolozsváron született, majd ott is végezte tanulmányait. A Báthory István Elméleti Líceum után az egészségügyi főiskolán tanult tovább, Szilágysomlyóra orvos férje kihelezésével került 1980-ban.

Mindketten az egészségügyben dolgoztak, a test gyógyítása mellett a szellem művelésére is összpontosítottak már az 1989-es fordulat előtti időkben is – csak egy példa: családjuk birtokában álltak Faludy György tiltott és értékes Villon-fordításai, amelyeket megosztottak a baráti körükben is.

Két gyermeket nevelt fel, akiknek hamar felkeltette az érdeklődését a közösségi szolgálat iránt, így azok örömmel folytatták a szülők által megkezdett munkát. Férje oldalán aktívan részt vett annak szakmai, kulturális és civil tevékenységeiben. Teljes összhangban, együtt dolgozva járultak és járulnak hozzá a szilágysági értékek megőrzéséhez, továbbításához és a rég elfelejtett hagyományok felelevenítéséhez.

Rózsa hozta létre a Báthory István Alapítvány ifjúsági csoportját. Elvégezte Válaszúton a játszóházvezetői tanfolyamot, és azóta megszokás nélkül

szervez játszóházat Szilágysomlyón. 2006-ban ő alapította meg a Szederinda hagyományőrző citeracsoportot, amelynek vezetője és menedzsere is egyben.

A Báthory István Alapítvány ifjúsági csoportjával, a magyar iskola bevonásával mesemondó, népdal-, szavaló- és meseíró versenyeket szervezett. A Csukás István neve alatt működő meseírópályázat anyagát 2015-től gyűjteni kezdte, majd egy mesegyűjteményt állított össze belőle, amely *Kuckómesék gyerekekről gyerekeknek* címmel jelent meg 2020-ban. A könyv illusztrációit szintén gyermekek készítették. Így a fiatalok, gyermekek megszólításával tulajdonképpen a családokat is bevonták a hagyományok felelevenítésébe.

A szilágysomlyói EMKE vezetőjeként több helyi rendezvényt szervezett, ezekkel főként a felnőtteket szólította meg. Támogatta egy amatőr színjátszó-csoport szervezését, hímző- és olvasóköri indítását és működtetését. Hímestojás-gyűjteménye számos kiállításon elismerésben részesült, egyedülálló szilágysági népi gyermekjáték-gyűjteménye pedig kiadásra vár.

Egész életében megőrizte a tanulás iránti vágyát és elkötelezettségét: elvégezte a játszóházvezetői, irodalmi, néprajzi és népművészeti jellegű, majd pályázatírói, közösségszervezői és tréneri képzéseket, amelyeket egyaránt felhasznált közösségi munkái során.

Széman Rózsa

Rózsa eddigi közösségteremtő tevékenységei nagyban segítettek és segítik a szilágysági magyarokat identitásuk megerősítésében és megőrzésében. Mindez méltán feljogosítja őt arra, hogy átvegye a Szilágysági Magyarok Díszoklevelét.

(Elhangzott 2021. szeptember 25-én a szilágysomlyói Agráripári Szakközépiskolában tartott díjátadó ünnepségen.)

Fekete Vince | Sehol Laudáció helyett **NAGY ATTILÁNAK**¹

Csak a jövő múlik el. Hogy majd holnap, hogy majd holnapután, vagy hogy egyáltalán egy év vagy majd évek múlva. Csak a ma marad. A félelmek, a képzelgések, a látomások, hogy „egész éjjel nem aludtam egy cseppelő cseppet sem, fiam, le nem tudtam hunyni a szemem, mert itt, a szomszédban, tudod.” „Nem volt semmi.” „Dehogynem, itt járkáltak, kiabáltak, veszekedtek, még ide is be akartak jönni, ott mászkáltak a tornácon.” „De hiszen ők itt laknak, szomszédok, fiatalok, zene volt, beszélgettek, táncoltak.” „Nem igaz.” – – – Mert szétpukkan a jövő, csak a ma marad. Fahasogatás, gyújtós készítése, behordás, begyújtás. Víz kimerése, szállítása a kútról. Segítség az étkezésnél, felkelésnél, a lefekvésnél. A haj, a kéz-, láb-, bőr, minden ápolása. Gyógyszerek bevétele. Ott lenni a tisztálkodásnál. Felöltözés, levetkőzés, bedörzsölés. Vérnyomásmérő kezelése. Sepregetés, diótörés, kerti munka, tevés-vevés, gyomlálás, mosás, mosogatás. Séta a faluban. Felülvizsgálatra járás. Bevásárlás, lemosás, masszázs. Beszélgetés, kérdezés. Hagyni, hogy önállóan tegyen-vegyen, csinálja, amit korábban is végzett a házban, a ház körül. Amíg még el tud valamit magától végezni, és szívesen is teszi. Mert csak a jövő múlik el, a mi is lesz, hogyan is lesz. Már csak a jelene marad, és a jelen alól, mint fagyos rögök, fel-felbukkan a múlt, miközben a tudat vetkezik, szórja le ruháit, mindenét, az utolsó, legutolsó semmiig, amikor árnyéka sem lesz már, és egy óriási buborékban találja magát, irdatlan sötétben, és hiába tapogat körbe, hiába keres-kutat, mert nincs kijárat. Sehol.

Nagy Attila

Jegyzet

¹ 2021. október 5-én a Székelyföld szerkesztősége Székelyföld-díjjal jutalmazta Nagy Attila költőt és Romsics Ignác történészt; Székely Bicskarend Díjat kapott Vörös István költő-író; Szabó Gyula Emlékdíjban részesült Bangha Mónika író. Az elhangzott méltatások szerkesztett változatait közöljük.

Magyarosi Sándor | **ROMSICS IGNÁC** Székelyföld-díjához

Romsics Ignác méltatása számomra több okból kifolyólag sem egyszerű feladat. Ezek egyike, hogy egy olyan történészről kellene beszélnem, aki egy felmérés szerint Lovász László világhírű matematikus után a magyar tudományos élet második legtekintélyesebb személyisége, és akinek tevékenységét – egyéb díjak mellett – Széchenyi-díjjal is elismerték. (A Széchenyi-díjat azok kaphatják meg, akik a tudományok, műszaki alkotások, a kutatás, a műszaki fejlesztés, a gyógyítás és az oktatás-nevelés

terén kivételesen magas színvonalú, példáulértékű, nemzetközileg is elismert eredményt értek el.) A másik ok abban keresendő, hogy bár jómagam is történész végzettségű vagyok, Romsics Ignácot személyesen nem ismertem, és előadni sem láttam. A közelmúltig úgy voltam vele, ahogy a nagy írókkal szokás: megvásároljuk és elolvassuk a könyveiket, de meg sem fordul a fejünkben, hogy a szerző neve létező személyt takar, akivel akár találkozhatunk is. Néhány nappal ezelőttig tehát Romsics Ignác az a hét-nyolc kötet volt, ami a könyvespolcomon lakott.

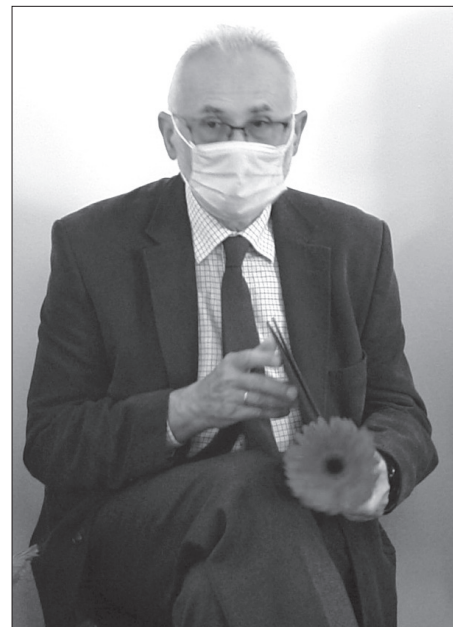
Mentségemre szolgáljon, hogy a könyveket nemcsak megvásároltam, de el is olvastam őket. Nagyon hamar feltűnt a szerző kivételes szintetizáló képessége, amely nem csak akkor nyilvánul meg, ha egy adott ország vagy korszak történetét írja meg. Szerintem ez a Romsics-munkák egyik jellegzetessége: könnyedén, lényegre törően foglalják össze egy-egy történelmi esemény vagy korszak szerteágazó, bizonyos esetekben szinte könyvtárnyi szakirodalmát. A másik jellemzőjüket leginkább talán

a zseniálisan egyszerű témaválasztásban tudnám megragadni, aminek köszönhetően szinte kézenfekvőnek érezzük, hogy valaki egy adott korszakról vagy történelmi eseményről ilyen megközelítésben könyvet írjon – csak hát egy-egy Romsics-könyv éppen attól zseniális, hogy ugyanazt a témát korábban senkinek sem jutott eszébe így feldolgozni. Példaként az idén megjelent, *Honmentők/honvesztők* című kötetet említeném meg. Miközben a magyar történelemszakma Horthy Miklós és az általa fémjelzett korszak megítélésének mikéntje fölött vitázik, Romsics Ignác e munkájával úgy járul hozzá a vitához, hogy tulajdonképpen nem szól bele. Ehelyett hat magasrangú katonából lett európai államfő életútját mutatja be, mintegy európai kontextusban láttatva Horthy – vagy például a román Ion Antonescu – államfői tevékenységét.

A Romsics-könyvek harmadik jellemzőjeként megemlíteném a magas fokú szakmaiságot, és engedjék meg, hogy ezzel kapcsolatban Romsics Ignác egyik tanítványát, Bödőcs Gergelyt idézzem: „Romsicsnál minden történelmi probléma, legyen szó akár a legnagyobb nemzeti traumánkról, racionális, tényszerűen alátámasztható szakmai választ igényel, a diagnózis felállításához ezért minden mást igyekszik zárójelbe tenni. Ez a nehezebb út, mégis hajlok rá, neki van igaza.”¹ A szerkesztőség nevében gratulálok a díjhoz, és azt kívánom Romsics Ignácnak, hogy még sokszor lehessen igaza.

Jegyzet

1 Cseri Péter: *De ki lopta el a professzor kabátját? – 70 éves lett Romsics Ignác* (<https://24.hu/belfold/2021/03/30/romsics-ignac-tortenesz-hetveneves-szuletnap-tanitvanyok/>) (2021. 10. 03.)

Romsics Ignác

Székelyföld • Székelyföld-díj

Fekete Vince | Sorsfordító pillanatok Laudáció helyett **VÖRÖS ISTVÁNNAK**

1.
Ha az autópályára felhajtó, utánfutót vontató pick-up vezetője a felhajtó ág végén, az összes létező KRESZ-szabálynak ellentmondva, elegánsan megfordul, hogy a menetiránnyal szembe haladva egy személyautónak aztán esélye se legyen elkerülni az ütközést... Ha a kilótt puskagolyó nem a belső zsebben levő, csontberakású imakönyvbe csapódik... Ha egy utolsó pillanatban eszébe jutó apró vásárlás miatt nem marad le a több mint háromszáz személlyel a fedélzetén sziklának csapódó repülőgépről... Ha a lesújtó kézmozdulat, ha a meglendült rúgás a levegőben hirtelen meg nem torpan... Ha a gazella torkának ugró oroszlán ugrás közben, ha egy kisállat fölött fenyegetően köröző ragadozó madár végképp meg nem merevedik a levegőben... Ha a felfüggesztett kötél száján lebegő sziklamászók közül az egyik kicsúszik, majd elkezdi zuhanni, s a másik száron levő az utolsó pillanatban meg nem fogja a kötél végén levő csomó segítségével a több száz méteres mélység fölött... Ha 1944-ben, az Ojtozi-szorosnál négy orosz által megerőszakolt nő végül nem egy vágott szemű, hanem a pár nappal korábban lelőtt szerelme gyermekét hozza majd világra...

2.
Ha nem találkoznak akkor, ha nem futnak össze, ha elkerülik egymást, elmennek egymás mellett, mert mással, másokkal, nem egymással, ha nem mutatják

Vörös István

be őket, ha a közös ismerős, ha valaki más, ha nem veszi fel, ha nem jön ki az épületből, hogy nyugodtan, ha folytatja a néma szemlélődést, vagy ha mégis felveszi, akkor nem, azt mondja, hogy Nem, mert nem tud most, mert beteg, mert nincs idő, kedv, érkezése stb.

Ha hallgat akkor Rá, hogy jó, vagy nem jó, hogy igen, vagy nem, ha nem ül épp vele szembe le a vacsoránál, ha akkor időn és téren kívüli párosként nem kezdenek el szinte

magukról is megfedkezve beszélgetni órákon át, ha nem írnak, üzennek egymásnak már rögtön másnap stb. stb...

Hogyha nem így történik, hanem úgy, ha valamiért, ezért, azért, ha másképp, ha nem most, ha később, ha soha, ha ki tudja, mikor..., mit is, hogy is, ha a kisállat, ha a gazella, ha az autó, ha az a nő, ha a kézmozdulat, ha a sikoly, ha ti, ha mi, vagy ha csak ők, vagy ha csak az a kilótt puszkagolyó...

Székelyföld • Székelyföld-díj

Zsidó Ferenc | **BANGHA MÓNIKA** Szabó Gyula Emlékdíjához

A most díjazott szerző példája azt mutatja, hogy nem feltétlenül gond a viszonylag késői jelentkezés, sőt, és hogy az irodalomról nem lehet – úgymond – lekésni, lemaradni.

A Székelyföld szerkesztősége, partnerségben a Romániai Írók Szövetségével és Homoródalmás Polgármesterei Hivatalával minden évben kiosztja a Szabó Gyula Emlékdíjat egy kötettel még nem rendelkező, de írásai alapján ígéretes tehetségnek mutatkozó szerzőnek. Idén a szerkesztők teljes egyetértésben a csíkszeredai születésű, jelenleg az angliai Oxfordban élő Bangha Mónikát találták legérdemesebbnek a díjra az utóbbi időben közölt írásai alapján. Érett hangú szerzőről van szó, nem ficánkoló, hangját kereső csikórol. Erre értettem azt, hogy a késői jelentkezésnek előnyei is vannak: kiforrott egyéniség és stílus, letisztult világkép, a techné, a szakmai fogások ismerete, s mindez kellő lazassággal párosul, amely azon szerzők sajátja, akik úgymond kívülről érkeztek az irodalomba, nem mindenáron akarnak sikeresek lenni, épp ezért öszszejön nekik.

Bangha Mónika első írásait én gondoztam 2016 tájékán még az Eirodalom.ro szerkesztőjeként, és már akkor kitűnt egyediségével, hangulat- és mielőtteremtő képességével, lírába hajló

rövidprózájával. Tavaly és az idei évben a Székelyföldnél már a klasszikus novellában, elbeszélésben is kipróbálta magát, megmutatva, hogy a történetmondás és jellemábrázolás is erőssége, hogy teljes fegyverzetben áll előttünk – és (nota bene!) nem akar megtámadni senkit. A legjobban az élményszerűséget szeretem az írásaiban, azt, hogy érezhető, a szerző élvezettel mesél, nincs semmi mesterkéltség, megcsináltság, lihegő izzadságszag a stílusában. Csak lendület, képesség, megkapó történet. Nem szenzációk, csupán hétköznapi kalandok, mindennapi események, a családi legendárium mozzanatai elevenednek meg írásaiban. Joviális, nyugodt bölcsességgel adagolva.

Szinte kijelentettem, hogy talán minden prózaírónak csak ennyi idősen, így késleltetve kellene színre lépnie, de bizony jó néhány remekművet huszon-harmincasok írtak meg... Nyilván, minden életút és alkotói habitus más, Bangha Mónika esetében azonban abszolút bevált a „recept”, szerencsésnek érzem a késleltetés és érettség konstellációját. Tehát jókor jelentkezett és jó helyen: a Székelyföld folyóirat továbbra is teret biztosít majd neki a kibontakozáshoz.

Banga Mónikánál minden együtt van, ami az íróshoz kell, mi csupán további türelmet és kitartást kívánunk

Bangha Mónika

neki, és akkor meglesz a kötet is, az igazi fegyvertény, hisz ez a mostani díj elsősorban az arra való „felbujtás”, a biztatás. Szóval akkor hajrá, de azért továbbra is csak megfontoltan, ráérősen, mint eddig, mint aki tudja, a különlegeshez idő és hangoltság kell.

Gratulálunk a Szabó Gyula Emlékdíjhoz, azt kívánjuk, hogy legyen hűséges és méltó a díj névadójához, ugyanakkor járja a saját útját!

művelődés

— DÍJ —
2021

Nagy Béla

— RÉSZÉRE —